

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VLIV ZÁJMOVÝCH ČINNOSTÍ MLÁDEŽE
V PŘÍBRAMI NA SOCIOPATOLOGICKÉ JEVY**

Autor práce: Roman Pekárek
Studijní obor: Regionální studia
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: PhDr. Ludmila Brabencová
Katedra: Katedra společenských věd

2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Ludmile Brabencové za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

PEKÁREK, R. *Vliv zájmových činností mládeže v Příbrami na sociopatologické jevy : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2012. 84 s. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Ludmila Brabencová.

Klíčová slova: mládež, prevence, sociálně patologické jevy, volný čas, životní styl.

Práce se zabývá současnými tíživými tématy týkající se mládeže, jedná se především o problematiku sociálně patologických jevů v souvislosti s využíváním volného času. Vyjma tématu sociálně patologických jevů a sociálních deviací jsou v práci řešeny také konkrétní problémy. Ty jsou rozděleny na závislosti (kouření a gambling) a poruchy chování (agresivita a delikventní chování). Dále práce rozebírá pojmy volný čas a životní styl mládeže, jejich důležitost, ale i úskalí. Text předkládá informace o tom, jak na území města Příbram probíhá boj proti rizikovým jevům, jimž musí dnešní náctiletí čelit. Jedná se především o prevenci a současně i o jiná reaktivní řešení témat spojených s nekvalitním nakládáním s volným časem. Práce mimo jiné mapuje možnosti využívání volného času pro žáky příbramských základních a středních škol. Jistým zpestřením je závěrečná anketa, která přináší pohled na danou problematiku z druhé strany, přímo očima teenagerů.

ABSTRACT

PEKÁREK, R. *How do the special-interests of youth in Příbram influence socio-pathological phenomena : bachelor thesis.* České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2012. 84 p. Supervisor : PhDr. Ludmila Brabencová.

Key words: youth, precaution, socio-pathological phenomena, free time, life-style.

The work is concerned about a very burdensome contemporary topic related to young people. It is mainly about socio-pathological phenomena associated with free time activities. In the paper, there are mentioned not only particular problems, but also socio-pathological phenomena and social deviation. These are divided into addictive behaviour (smoking and gambling) and dystrophy (aggression and delinquent behaviour). Furthermore, the essay analyses the terms as leisure time and life style of youth, their importance but also their difficulties. The text presents information about a struggle against dangerous manners of young people in the urban area of Příbram. This involves primarily precaution, however there are in parallel other reactive solutions for topics related to the poor quality management of leisure. Among other things the paper maps further potential for spare time spending for students of basis and high schools in Příbram. In highlights is a closing survey, which takes a look at the issue from the other side directly through the eyes of teenagers.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 CÍLE A METODIKA	10
2 SOCIÁLNÍ PATOLOGIE, DEVIACE A DEVIANTNÍ CHOVÁNÍ.....	12
2.1 Normalita (konformní a deviantní chování vůči normě).....	14
2.2 Toleranční limit a sociální kontrola	16
2.3 Příčiny a zdroje sociálně patologických jevů.....	17
3 VOLNÝ ČAS A ŽIVOTNÍ STYL.....	20
3.1 Volný čas.....	20
3.2 Důležitost volného času	22
3.3 Životní styl a jeho utváření	23
4 VYBRANÉ ZÁVISLOSTI A ZÁVISLOSTNÍ CHOVÁNÍ.....	26
4.1 Co je závislost	26
4.2 Faktory přispívající k rozvoji závislosti.....	27
4.3 Kouření.....	28
4.3.1 Zdravotní rizika a abstinční příznaky	28
4.3.2 Typologie kuřáků	30
4.3.3 Rizikové skupiny.....	30
4.3.4 Prevence a léčba.....	31
4.4 Patologické hráčství – gambling	33
4.4.1 Rizika hazardu.....	34
4.4.2 Typologie hazardních hráčů.....	35
4.4.3 Rizikové skupiny.....	36
4.4.4 Prevence a léčba.....	37

4.5 Drogové závislosti.....	38
4.5.1 Závislost na alkoholu	38
5 PORUCHY CHOVÁNÍ	40
5.1 Co je porucha chování.....	40
5.2 Rozvoj poruch chování	41
5.3 Agresivita	42
5.3.1 Příčiny vzniku agresivity	42
5.3.2 Druhy agrese	43
5.3.3 Motivace k agresivnímu chování	45
5.3.4 Eliminace agresivity.....	46
5.4 Další poruchy chování, se kterými se můžeme setkat.....	46
5.4.1 Delikvence a kriminalita	47
6 PREVENCE A ŘEŠENÍ RIZIKOVÝCH JEVŮ MLÁDEŽE V PŘÍBRAMI.....	49
6.1 Statistiky sociálně závadných jevů mládeže v Příbrami	49
6.2 Prevence a řešení rizikových jevů mládeže v Příbrami	52
6.2.1 Minimální program prevence sociálně patologických jevů v ZŠ	52
6.2.2 Centrum primární prevence Magdaléna.....	53
6.2.3 NZDM Bedna.....	54
6.2.4 Občanské sdružení ITYTAKY	55
6.2.5 Středisko výchovné péče.....	56
6.2.6 Aktivity města	56
7 MOŽNOSTI ZÁJMOVÝCH AKTIVIT V PŘÍBRAMI.....	62
7.1 Sportovní aktivity.....	62
7.2 Jiné aktivity	63
7.3 Průzkum vybraných sportovních aktivit	65

8 ANKETA.....	68
ZÁVĚR.....	73
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	77
SEZNAM PŘÍLOH.....	84

ÚVOD

Téma práce bude věnováno mládeži, jejím zájmům a znepokojením autora nad mládeží v daném regionu. Autor vychází z hypotézy, že se mladí čím dál častěji ubírají nesprávným směrem k činnostem, které mají negativní vliv na jejich fyzické i psychické zdraví a mohou nepříznivě působit na jejich rozvoj či socializaci. Jistý vliv lze přisoudit také kultuře trávení volného času, kterou charakterizuje neproduktivní nakládání s časem. Taková kultura je často spojována s různými činnostmi, jako je užívání tabáku, pití alkoholu, gamblerství apod. Otázkou zůstává, proč se tolik mladých lidí k takovému modelu ve větší či menší míře uchyluje. Jedná se o prostředí rodiny, potažmo o výchovu a prostředí, ve kterém jedinci vyrůstají? Je snad na vině obecný nedostatek zájmu mladých, a pokud ano, tak čím je takový nezájem způsoben? Jsou možnosti volnočasových aktivit dostatečné a správně nasměrované právě na to, co mládež zajímá? Právě kvůli potřebě znát na otázky tohoto typu odpovědi, má tato práce potenciál být přínosem.

Pokud jsme hovořili o pro společnost a respektive i pro jedince nepřínosném nakládání s časem a nebezpečích s tím spojených, co ostatní? Nemůžeme samozřejmě kalkulovat s tím, že jakmile někdo nemá nějakou souvislou zájmovou činnost, kterou by pravidelně vyplňoval svůj volný čas, že se ho týká vše výše uvedené. Stále je tu například škola, skrze kterou se studenti mohou realizovat, avšak aby se tomu tak stalo, musí být splněna důležitá podmínka správné volby studijního oboru, který je bude zajímat natolik, že se mu budou věnovat i ve svém volném čase. Přiznejme si ale, že mnoho takových, které by bavila škola natolik, aby se stala i jejich hobby, zvláště mezi teenagery, zřejmě nebude.

Pro pochopení problematiky je nutné, aby práce poskytla ucelený pohled na základní pojmy, ze kterých bude vycházet praktická část. Proto bude nejprve poskytnutý náhled na sociálně deviantní jevy a poté na jevy, které jsou s tímto tématem v blízkém kontextu. Dále bude práce pojednávat o volném čase a životním stylu, což je také součástí, která ve značné míře ovlivňuje vývoj mládeže a její sklony k sociálně patologickým jevům.

1 CÍLE A METODIKA

Hlavním cílem je poskytnout čtenáři ucelený pohled na to, jaký mohou mít různé způsoby trávení volného času vliv na rozvoj sociálně negativních jevů u dětí a mládeže. První část práce se snaží uvést čtenáře do problematiky sociálně patologických a sociálně deviantních jevů. Tato problematika zahrnuje definice nejen zmíněných jevů, ale i ostatních problémů, které s tématem úzce souvisí a které jsou pro pochopení tohoto okruhu podstatné. Takovými tématy jsou např.: norma, toleranční limit nebo sociální kontrola. Abychom dosáhli zaslouženého do problému, které bude pro naše účely dostačující, budeme vycházet z poměrně široké škály odborné literatury. Dále bude text, na základě faktograficko-analytické metody, podávat důležité informace a sdělovat nejrozšířenější názory týkající se konkrétních poruch chování, jako je agresivita a její projevy, a konkrétních závislostí, jako je kouření nebo gamblerství. V kapitole nebudou chybět ani různá pojetí problému, či zmínění příčin, na jejichž základě tyto jevy nejčastěji vznikají.

Podobně jako tomu je u témat sociálně patologických a sociálně deviantních jevů, budou i problematiky volného času a životního stylu zpracovány použitím faktograficko-analytické metody. Také zde definujeme základní pojmy a uvedeme nejdůležitější informace pro pochopení tématu. Podstatné je zmínit, proč je volný čas pro mládež tolik důležitý, jakými pohledy je na něj možné nahlížet a samozřejmě i jaká jsou jeho nebezpečí. U životního stylu je nezanedbatelné zejména jeho utváření a faktory, které toto utváření nejsilněji ovlivňují.

Druhá část práce si klade několik cílů. Prvním cílem je za pomoci řízených rozhovorů zkoumat zájmové činnosti v Příbrami, zjistit jejich rozsah, různorodost, finanční náročnost, a zda jsou schopné uspokojit poptávku mládeže po volnočasových aktivitách. Tyto rozhovory budou vedeny s pracovníky zaměstnanými v zařízeních, která nabízejí smysluplné trávení volného času. Konkrétně se zaměříme na sportovní organizace. Dále vyhodnotíme, jak se příbramský region jeví z pohledu možností zájmových činností pro mládež.

Dalším cílem je zhodnotit, jak je s mládeží pracováno směrem k prevenci a řešení sociálně patologických jevů. Zjistit, jaké programy v Příbrami tímto směrem fungují a jaké mají výsledky. Zde bude, kromě studia získaných dokumentů o této problematice, použita metoda řízeného rozhovoru. Ten bude veden s manažerem prevence kriminality v Příbrami, který je v tomto směru nejkompetentnější osobou.

Jako poslední si práce klade za cíl potvrdit nebo vyvrátit autorem danou hypotézu, že se mezi lidmi aktivně zapojenými do určitých zájmových činností nachází méně jedinců se sociálně patologickými návyky než mezi lidmi, kteří volnočasové aktivity nepěstují. V tomto případě bude použita metoda dotazníkového šetření, která bude aplikována na jedince v Příbrami spadající do zvoleného věkového rozmezí. Respondenti dotazníku budou žáci 8. a 9. tříd ZŠ a žáci 1. a 2. ročníků SŠ.

2 SOCIÁLNÍ PATOLOGIE, DEVIACE A DEVIANTNÍ CHOVÁNÍ

Tato kapitola bude definovat pojmy sociální patologie, sociální deviace a deviantní chování. K pochopení problematiky sociálně deviantního chování je však potřeba seznámit se i s jinými otázkami a pojmy, které nám pomohou zachytit podstatu tohoto tématu. Zejména je třeba vysvětlit systém norem a sankcí, které jsou pro objasnění sociálních deviací klíčové. Dalším důležitým bodem je normalita (o níž musíme získat představu určité podoby) a s ní související toleranční limit, který nám udává hranici toho, co je běžné, a co už nikoliv. Souvisejícím tématem je i otázka sociální kontroly, její důsledky, členění a společné rysy jednotlivých typů. Dále je vhodné uvést základní přístupy k otázce, proč k výskytu sociálně patologických jevů dochází a které faktory tyto jevy provází.

Sociální patologie

Mühlpachr¹ konstatuje, že výraz sociální patologie zavedl do sociologie Herbert Spencer, který studoval struktury a zákonitosti mezi vývojem patologie (choroby) biologické a vývojem patologie (choroby) společenské. Je to shrnující pojem, jenž označuje studium existence či příčin vzniku nezdravých, nemorálních, obecně nežádoucích společenských jevů. „Na studiu a popisu těchto jevů se podílí řada vědních disciplín, zejména sociologie, psychologie, medicína, etopedie a další“.² Z toho vyplývá, že se nejedná o samostatný vědní obor.

Na přelomu 20. století byly považovány za sociálně patologické také jevy jako sebevražednost, alkoholismus, prostituce, rozvodovost, nezaměstnanost a homosexualita. Nedávno se k nim přidaly i drogové závislosti, narkomanie, násilí a agresivita, jež dnes představují jedno z největších nebezpečí, protože hrozí rezignace společnosti na jejich odstraňování, popřípadě přesvědčení, že jsou v naší společnosti nevyhnutelné.

---

¹ MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno, 2001, s. 6.

² FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 14.

S tímto je spojeno i nebezpečí, že se stanou součástí naší kultury a v podobě norem a vzorců chování si některé jevy začnou osvojovat mladí lidé. To se týká zejména agresivity či zkušení drog. Nejefektivnějším způsobem při boji s těmito jevy se zdá být prevence.³

Sociální deviace

„V současné době jsou sociálně negativní jevy studovány a označovány jako sociální deviace. Tento termín znamená porušení nebo podstatnou odchylku od některé sociální normy nebo od skupiny norem, nerespektování požadavků, které jsou na určitou skupinu nebo individuuum kladeny určitou normou nebo souborem norem“.⁴

Existence společnosti je postavena na dodržování určitého normativního řádu, což zahrnuje formální předpisy (zákony) a neformální očekávání (náboženské a etické normy, zvyky a obyčeje dodržované v určitých strukturách společnosti) vztahující se na lidské chování. Je nutné připomenout, že odchylka od těchto norem může být jak v pozitivním, tak v negativním smyslu. U pozitivní se jedná o striktní dodržování až do krajnosti v podobě např. militantního abstinentství nebo naopak v podobě alkoholismu. V souvislosti s normami je dále důležité zmínit sankce, které v podstatě stojí za dodržováním sociálních norem (z lat. *sanctio* = potvrzují, schvalují). Rozlišujeme pozitivní a negativní druhy sankcí, přičemž častěji vnímáme význam negativní jako trest za porušení nějaké normy. Ke každé normě je automaticky přiřazena sankce, tzn., že se přirozeně předpokládá, že bude porušena.⁵

Deviantní chování

Podle Kapra⁶ je obecně přijata existence čtyř základních obecných typů teorií deviantního chování, přičemž každá má své přednosti i svá omezení:

---

³ ONDREJKOVIČ, P. et al. *Sociálna patológia*. 2. vyd. Bratislava, 2001, s. 12.

⁴ SOCHŮREK, J. *Úvod do sociální patologie*. Liberec, 2009, s. 11.

⁵ MUNKOVÁ, G. *Sociální deviace*. Praha, 2001, s. 9.

⁶ KAPR, J. *Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny*. 2. vyd. Praha, 1994, s. 16.

1. **Teorie kulturního přenosu**, která tvrdí, že deviantní chování je naučeno stejným způsobem jako chování konformní, totiž interakcí s jinými lidmi, a proto vzniká v určitých subkulturách, v nichž je pokládáno za normální.
2. **Teorie strukturálního tlaku**, která předpokládá, že v každé společnosti vznikají situace, či dokonce dlouhodobé stavy, na něž určitá část populace reaguje chováním odchylným od normy (tradiční teze, že „chudoba plodí zločin“).
3. **Kontrolní teorie**, která vysvětluje deviantní chování oslabením nebo absencí sociální kontroly, protože vychází z předpokladu, že je nutné si klást nikoliv otázku, proč se lidé odklánějí od normy, jak činí většina teorií, ale naopak – proč jsou lidé konformní (a odpovídá – protože existuje sociální kontrola).
4. **Etiketizační teorie**, která deviaci chápe jako výsledek efektivního označování některých lidí za devianty jinými sociálně významnými lidmi.

Dle koncepce tzv. **objektivní deviace**, která zdůrazňuje rozhodující roli faktu porušení normy, navíc požadují ještě splnění dalších podmínek. Tyto podmínky jsou stanoveny proto, že ne každé chování, které se odchyluje od normy, je možno považovat za deviantní. Aby šlo o deviantní chování v sociologickém smyslu, je třeba splnit zejména tyto podmínky:⁷

- a) opakovatelnost (místo, čas)
- b) hromadnost (četnost výskytu v populaci)
- c) sociální závažnost (pro danou společnost nebo kulturu)
- d) podobnost nebo identita příčin (tj. podobnou etiologii, která umožňuje predikci výskytu daného druhu)

2.1 Normalita (konformní a deviantní chování vůči normě)

Pokud chceme mít jasno v tom, co je odchylka od normy nebo co je nenormální, tak je třeba definovat normalitu. Pochopit, co je abnormalita, lze jen tehdy, když máme jasno v tom, co je normální.

---

⁷ KAPR, J. *Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny*. 2. vyd. Praha, 1994, s. 54.

Normy korigují chování a jednání člověka, který se je buď snaží dodržovat, a potom hovoříme o konformním chování, nebo se od těchto norem odchyluje, a potom hovoříme o deviantním chování. Normy a míra jejich dodržování jsou v souladu se sociální pozicí člověka a jeho hodnotovou orientací.⁸

Kritéria normy se spolu se společenským vývojem různým způsobem mění. Faktor, který má značný vliv na vymezení toho, co je a co už není normální, je čas. V průběhu společenského vývoje dochází ke změnám v oblasti společenských hodnot a postojů. Což má vliv na kritéria, podle kterých posuzujeme, co je v normě a co není. Mění se míra tolerance k různým jevům a vzorcům chování (tj. pohyblivost tolerančního limitu). Hranice mezi normální a abnormální variantou kterékoliv společenské normy je pohyblivá. Nemůže být jednoznačně určena, mění se totiž v čase a dle aktuálního sociálního kontextu. Co je v jedné zemi považováno za normální, může být v druhé zemi trestné.⁹

Sochůrek¹⁰ uvádí následující pojetí norem:

Statistické pojetí. To, co je běžně přijímáno za normální.

Ideální pojetí. V tomto chápání je normou ideál, ke kterému máme snahu se přibližovat (ideál si lze představit jako ani mnoho – ani málo).

Funkční pojetí. Za normální je považováno plnění nároků, které skupina klade na jedince. Toto je však spojeno s individuálním pojetím.

Individuální pojetí. Je velmi důležité při sebehodnocení. Je závislé na intelektu, vzdělání, charakteru, zkušenostech a dalších vlastnostech člověka.

Osobní norma. Je to co si každý člověk stanoví sám pro sebe.

Sociální norma. Je norma, která se vztahuje ke společnosti jako celku. Jsou to pravidla, která jsou akceptována členy společnosti. Dále je dělíme: **A) mravy**, které se opírají o uznávané společenské hodnoty a řídí se jimi. **B) společenské zvyky** lze charakterizovat jako vymezení toho, co se ve společnosti sluší, a co nikoliv.

---

⁸ VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc, 2002, s. 10.

⁹ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 21.

¹⁰ SOCHŮREK, J. *Úvod do sociální patologie*. Liberec, 2009, s. 40-44.

C) zákony chrání významné hodnoty společnosti. Jejich nedodržování je trestáno institucionalizovaně (soudy, správní orgány apod.). **D) tabu** spojujeme převážně s tím, co je v dané společnosti v největším rozporu s morálkou, a tím i zákony. Týrání dítěte, incest apod.

2.2 Toleranční limit a sociální kontrola

Toleranční limit

Toleranční limit lze vymezit jako míru snášenlivosti ostatních jedinců k našemu chování. Toleranční limit se vzhledem k různým skupinám společenských subkultur odlišuje.¹¹

Protože se jedná o ochotu tolerovat chování vybočující z obecně přijímaných norem, je tato tolerance závislá na hodnotové struktuře dané společnosti nebo skupiny, a tedy na odlišnostech těchto norem. Například v některých muslimských zemích se nahlíží na způsoby oblékání zcela jinak než v Evropě. V některých společnostech je zcela zakázáno pít alkoholu, zatímco v jiných je tolerováno. Toleranční limit je proměnlivý jak z hlediska úrovně sociálního a kulturního povědomí dané společnosti, tak z hlediska času. Což je patrně zejména z posunů tolerančního limitu u chápání práv lidí s homosexuální orientací nebo u masového zavedení antikoncepce.¹²

Sociální kontrola

Všude tam, kde budou existovat pravidla a sociální normy, bude existovat i institut sociální kontroly, protože je zřejmé, že bude třeba kontrolovat jejich dodržování. Konformita, deviace a kontrola spolu velice úzce souvisí. Pokud má společnost fungovat, musí mít vybudované mechanismy, kterými své členy donutí ke konformitě se sociálními normami. Rozlišujeme zejména 2 druhy kontrolních mechanismů. **1) Vnitřní kontrola**, kdy aktér kontroluje sám sebe, dle vlastních individuálních kodexů chování, které jsou vytvářeny v procesu socializace. Pozor na řadu faktorů, které mohou tuto sféru značně ovlivnit: pozitivní sebehodnocení, síla ega, pocit sociální odpovědnosti apod.

---

¹¹ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 13-15.

¹² SOCHŮREK, J. *Úvod do sociální patologie*. Liberec, 2009, s. 13.

2) **Vnější kontrola** zpravidla reflektuje názory okolí, přičemž je realizována buď formálními, nebo neformálními institucemi. Formální jsou ty, které jsou zřízeny speciálními skupinami nebo organizacemi, jejímž úkolem je, aby byl určitý druh norem dodržován (např. policie, správní úřady, justice apod.). Neformální spočívají ve spontánní reakci okolí, které mohou představovat sousedé, spolupracovníci, známí nebo členové rodiny.¹³

Travis Hirshi¹⁴ považuje za společný rys teorií sociální kontroly tvrzení, že k delikvenci dochází tehdy, je-li oslabeno nebo porušeno jedincovo „připoutání ke společnosti“. Tento jev můžeme vnímat tak, že porušování norem je v rozporu s očekáváním či míněním ostatních. Jedinec tato očekávání nebere v úvahu a pak se necítí být připoután ani k normám společnosti, což je podhoubí pro vznik deviace.

Za jeden z nejvýznamnějších problémů z oblasti sociální kontroly je považováno dosažení **optimální míry sociální kontroly** ve společnosti. V případě příliš silné kontroly obvykle sice klesá míra sociálních deviací, ale je to za cenu pocitu neustálého dohledu nad chováním ve společnosti. To znamená, že s sebou nese výrazné prvky totalitarismu. V situaci nedostatku sociální kontroly naopak stoupá počet sociálních deviací a postupně může vést až k rozpadu sociální kultury.¹⁵

2.3 Příčiny a zdroje sociálně patologických jevů

Podle Fischera a Škody¹⁶ můžeme příčiny vzniku sociálně patologického chování označit jako multifaktoriální. Tím je myšleno, že různé biologické, psychologické a sociální faktory jsou v určitém čase ve vzájemné interakci. Co se týká teorie příčin, neměli bychom tedy uvažovat jen o společenských faktorech.

---

¹³ MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. Brno, 2008, s. 44.

¹⁴ HIRSCHI, T. *Causes of Delinquency*. Berkeley, 1969. Podle MUNKOVÁ, G. *Sociální deviace*. Praha, 2001, s. 60-61.

¹⁵ MUNKOVÁ, G. *Sociální deviace*. Praha, 2001, s. 11-12.

¹⁶ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 18-20.

V teorii příčin vzniku sociální deviace rozlišujeme 3 základní přístupy. Jsou to:¹⁷

1. **Teorie, jež předpokládá existenci určitých typů lidí.** Lidí, kteří mají tendenci volit chování mimo společenské normy.
2. **Teorie situační.** Předpokládá, že určité sociální situace navozují možnost vzniku a rozvoje sociální deviace. Takového chování se může v podstatě dopustit kdokoli.
3. **Teorie konjunktivní.** Jedná se o kombinaci obou předchozích přístupů. Východiskem této teorie je, že v určitých situacích se určitý typ lidí bude chovat určitým způsobem.

Dále si nastíníme některé všeobecné faktory, které mohou negativně intervenovat do zdravého vývoje jedince. Turček uvádí tyto faktory:¹⁸

Výskyt vážné tělesné nebo duševní nemoci v rodině.

Vážné onemocnění v rodině může pro jedince, zvláště pokud se jedná o dítě, představovat psychický handicap v jiném prostředí či kolektivu. Zvláště problémové je pak sociálně neakceptovatelné chování člena rodiny, např. alkoholismus, kriminalita apod.

Neúplnost a nefunkčnost výchovného prostředí.

Více autorů se ztotožňuje s názorem, že chyby v socializaci se objevují už v raném období vývoje osobnosti, ve fázi rodinného vývoje, přičemž bezprostřední roli hraje patologie rodiny. V této souvislosti rozlišujeme úplnou rodinu, kde žijí oba rodiče s dítětem; neúplnou rodinu, kde žije jeden rodič s dítětem a druhý odděleně buď sám, nebo s vlastními potomky; doplněnou rodinu, kde jeden z rodičů žije s dítětem a s novým partnerem; náhradní rodinu, kde je dítě v adoptivní nebo pěstounské péči. V souvislosti s tím, že rozvodová situace vede k problémům adaptace dítěte na nové podmínky a vztahy, rozlišujeme ještě rodiny z hlediska jejich stability na pevnou rodinu, narušenou rodinu a rozvrácenou rodinu (směřující k rozvodu).

---

¹⁷ WINKLER, J., PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník*. Praha, 1997. Podle FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. Analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha, 2009, s. 27-28.

¹⁸ TURČEK, K. *Psychopatologické a sociálně-patologické prejavy u dětí a mládeže*. Bratislava, 2000, s 11-17.

Ambivalentnost výchovného prostředí.

Nejednotné výchovné postoje vytvářejí v jedinci vnitřní konflikt. Jedinec neumí rozeznat, jak bude jeho chování v dané situaci hodnoceno. Harmonický rozvoj emociálních struktur jedince je samozřejmým předpokladem optimálních vztahů s jeho okolím, především s jeho nejbližšími osobami. Zde často odborná literatura zdůrazňuje potřebu jednoznačného vztahu mezi dítětem a opatroující osobou.

Problém tvorby hodnotového systému.

Z hlediska předkládané problematiky nás musí zajímat kvalita výchovného prostředí, tedy vzory, se kterými se bude jedinec identifikovat. Klasickým příkladem může být disharmonické rodinné prostředí s otcem – alkoholikem, který svým chováním frustruje celou rodinu. K tvorbě hodnotového systému však nepřispívají jen rodiče, ale i jiné faktory jako: sociální, kulturní, politické apod. Podle Hudečka¹⁹ se v rámci tvorby hodnotového systému utvářejí různé struktury např. spravedlivost, pravda, trest, vzory apod.

---

¹⁹ HUDEČEK, J. *Hodnotové orientace v motivační sféře osobnosti*. Praha, 1986. Podle TURČEK, K. *Psychopatologické a sociálno-patologické prejavy u dětí a mládeže*. Bratislava, 2000, s. 15.

3 VOLNÝ ČAS A ŽIVOTNÍ STYL

Tato kapitola pojednává o volném čase a o životním stylu mládeže. Z tohoto důvodu je vhodné, abychom jako první krok vymezili, koho označení mládež zahrnuje, což učiníme především na základě obecně uznávaných dokumentů.

Hofbauer uvádí následující věkovou kategorizaci:²⁰

Dítě. Úmluva o právech dítěte jej definuje jako každou lidskou bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu konkrétní země nedosahuje dospělosti dříve.

Mládež. Podle běžného chápání a dokumentů mezinárodních organizací se mládeží rozumí mladí lidé ve věkovém rozmezí 15 – 25 (popřípadě 26) let.

Mladí dospělí. Takto označuje Bílá kniha o mládeži Evropské komise (2001) jedince ve věku 18 – 25 let.

3.1 Volný čas

Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnost pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí. Podle zbytkové (reziduální) teorie se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností. Nejúplnější se však zdá být jeho charakteristika jako činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí dobrovolně a přináší mu příjemné pocity a zážitky. Jako hlavní funkce volného času se uvádějí: odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury).²¹

Dumazedier²² považuje za **základní rysy volného času**: svobodnou volbu účasti na jeho aktivitách, poskytování radosti (uspokojování individuálních potřeb) a bezprostřední neužitečnost.

---

²⁰ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha, 2004, s. 22.

²¹ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha, 2004, s. 13.

²² DUMAZEDIER, J. *Volný čas*. Sociologický časopis (1966), č. 3, s. 443. Podle HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha, 2004, s. 12.

S posledním uvedeným faktem, tedy s jeho neužitečností se už dnešní literatura neztotožňuje. Naopak vyzdvihuje hodnoty, které může jedinec prostřednictvím aktivit provozovaných ve volném čase rozvíjet. Klíčovou funkcí správného vyplnění volného času je schopnost zabránit tomu, aby se jedinec realizoval v sociálně závadném prostředí.

Jestliže je společnost schopna zabezpečit kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, urychlí tím rozvoj obecných i specifických schopností mladé generace a potlačí rozvoj negativních sociálních rysů. Ve volnočasové sféře se rozhoduje o rozvoji talentu, naplnění potřeb a zájmů a na druhé straně se tlumí tendence k negativnímu sociálnímu zrání.²³

Je důležité zmínit, že volný čas je také prostorem **úskalí a nebezpečí**. Umožňuje nebo dokonce vyvolává nicnedělání, životní nudu nebo nežádoucí jednání vůči sobě nebo druhým lidem. Pozitivní vyústění volnočasové aktivity není nikdy předem dáno. Případný úspěch však může velmi výrazným způsobem přispět k rozvoji osobnosti mladých lidí. Však až příliš často ústí opačně: odmítnutím či zahazením nabídnutých šancí, morálním krachem, trestním postihem, ba i životním ztroskotáním. Volný čas se na mladém člověku může podepsat výrazně, pozitivně i negativně.²⁴ O volném času dětí jako o rizikovém faktoru hovoří také Pávková²⁵: Zanedbání ovlivňování volného času by mělo nedozírné následky. Narůstající závislost mladé generace na drogách a hracích automatech to dokazuje. Fischer a Škoda²⁶ dokonce uvádějí přímou souvislost mezi kriminálním chováním mládeže a trávením volného času. U 79% jedinců uvězněných za kriminální činnost byl diagnostikován anamnestický údaj kriminální subkultury s názvem „nevhodná kontrola trávení volného času“.

---

²³ SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha, 2000, s. 131.

²⁴ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha, 2004, s. 12-13.

²⁵ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času teorie*. Praha, 2002. s. 18.

²⁶ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 160.

3.2 Důležitost volného času

K úplnému dokreslení pojmu volný čas je vhodné zmínit i pohledy, skrze které je možné volný čas vnímat. Různá hlediska generují odlišná podání důležitosti volného času. Několik takovýchto hledisek uvádí Pávková:²⁷

Sociologické a sociálně-psychologické hledisko. Je zřejmé, že využívání a způsob trávení volného času u dětí je ovlivněno sociálním prostředím. Zvláště silný je vliv rodičů, kteří představují pro své potomky vzory (pozitivní nebo negativní). Rodiny, které neplní dobře svou výchovnou funkci, se často vyznačují tím, že nejeví zájem o to, jak dítě tráví svůj volný čas. Tento nedostatek mohou do určité míry kompenzovat školy nebo jiná výchovná zařízení pedagogickým vedením. Pokud se to nepodaří, je zvýšené riziko, že se dítě dostane do vlivu nežádoucí vrstevnické skupiny. Absence pozitivních sociálních vazeb, opakované neúspěchy ve škole, dlouhotrvající pocit nudy – to všechno jsou vlivy, které formují jedince tak, že s ním lze později snáze manipulovat.

Politické hledisko. Státní zainteresovanost by měla spočívat především v základním financování projektů a zařízení, v pomoci organizacím a spolkům, které pracují s dětmi a mládeží, a ve vytváření podmínek pro spontánní uspokojování aktivit dětí a mládeže.

Pedagogické hledisko. Z tohoto hlediska má 2 základní úkoly, které můžeme artikulovat prostřednictvím dvou pojmů. Výchova ve volném čase a výchova k volnému času. První pojem znamená bezprostřední, smysluplné naplňování volného času rekreačními i výchovně-vzdělávacími aktivitami. Druhý pojem představuje seznámení jedince s množstvím zájmových aktivit, poskytnutí základní orientace mezi nimi a pomoc nalézt oblast zájmové činnosti, která mu dá možnost seberealizace.

Ekonomické hledisko. Poukazuje na to, kolik prostředků společnost do zařízení pro volný čas investuje a jaká část se jí z těchto nákladů vrátí. Sak²⁸ tvrdí, že „i když primitivní ekonomický kalkul vidí volný čas jako zbytkovou a zbytnou oblast, hlubší ekonomický pohled, který počítá s efektivitou a produktivitou potenciálu mladé generace získaného volnočasovými aktivitami a s prostředky ušetřenými na následné kriminalitě a narkomani mládeže, uznává ekonomický význam kvalitního trávení volného času mladé generace“.

---

²⁷ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času teorie*. Praha, 2002. s. 15-18.

²⁸ SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha, 2000, s. 131.

Výše zmíněné pohledy poukazují na širokou paletu hledisek, skrze která lze volný čas vnímat. Různé úhly pohledu ukazují, že volný čas je opravdu širokou problematikou a důležitost jeho správného naplnění se promítá do různých sfér společnosti. Charakteristickým specifickým, které podtrhuje důležitost volného času dětí a mládeže, je, že se v těchto obdobích sociální ontogeneze utváří hodnotový systém jedince, jehož forma je důležitým faktorem v utváření životního stylu. Vlivem charakteristicky nízké úrovně zakotvení mládeže v sociálních rolích umožňuje toto období zajímat se o velmi široké spektrum zájmových aktivit.

3.3 Životní styl a jeho utváření

V této podkapitole zmíníme hlavně to, jakým způsobem dosáhnout toho, aby se u mládeže životní styl vyvíjel správným směrem. Provázanost s volným časem je patrná z toho, že trávení volného času je jedním z hlavních ukazatelů životního stylu. Mohapl²⁹ uvádí, že se jím myslí soubor názorů, postojů, temperamentových vlastností a návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého individuálně specifické – vystihují osobitost jeho chování.

Každý člověk má individuální systém hodnot, který se utváří vlivem životních podmínek a aktivitou jedince. Z hlediska volného času lze lidi dělit podle toho, jakou hodnotu volnému času přisuzují. Někteří vnímají volný čas jako nepatřičný, protože jejich hlavní hodnotou je práce. Plnění povinností chápou jako své jediné a hlavní poslání, sami sebe přetěžují a nedokážou odpočívat. Naproti tomuto typu lidí, kteří se realizují především ve svém zaměstnání, jsou lidé, pro které jsou nejdůležitější životní náplní činnosti ve volném čase, koníčky nebo jiná zábava. Pracovní povinnosti chápou jako nutné zlo, které chtějí mít co nejrychleji za sebou, aby se mohli věnovat svým zájmům.³⁰

---

²⁹ MOHAPL, P. *Úvod do psychologie nemoci a zdraví*. Olomouc, 1992. s. 71. Podle KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. et al. *ČLOVĚK – PROSTŘEDÍ – VÝCHOVA. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno, 2001. s. 153.

³⁰ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času teorie*. Praha, 2002. s. 29.

Je zřejmé, že první ani druhý způsob není ideální. Jakožto i v jiných případech, je i zde žádoucí tzv. zlatá střední cesta. Je potřeba získat jistou rovnováhu mezi prací a volnočasovými aktivitami. Samozřejmě nebude zmíněný poměr u každého stejný, pro někoho může být práce do jisté míry i zábavou.

Vyvážený životní styl je spojen s přiměřenou střední zátěží. Střední zátěž je samozřejmě pro každého jedince individuální. Takový životní styl zahrnuje přiměřenou pracovní dobu, přiměřenou dobu spánku a zájmy, které umožňují obnovu sil. Naproti zdravému životnímu stylu je přetížený životní styl, kdy toho chce člověk splnit příliš moc.³¹

V otázce utváření životního stylu zmíníme faktory, které toto utváření nejvíce ovlivňují. Tyto faktory lze dělit na dvě základní oblasti:³²

1. Subjektivní osobnostní faktory

- Představují nejen zájmy a potřeby jedince, ale jsou dány i osobností samou a jejími individuálními zvláštnostmi. Dále se jedná o intelektovou úroveň, temperamentové dispozice, pohlaví, zdravotní stav, které se pak kombinují s výchovným působením. Zejména se hovoří o vlivu vzdělání na životní styl, kdy řada výzkumů poukazuje na pozitivní vliv vyššího vzdělání na úroveň a kvalitu života. Rovněž je možné podobně smýšlet i o vlivu profese, která svým charakterem pracovní doby nebo jinými vlivy citelně poznamenává způsob prožívání života.

2. Objektivní společenské faktory

- Vycházejí z potřeb, cílů a stavu společnosti.
- Důležitou roli zde hrají kulturní nebo rodinné tradice, které se promítají do života jedince.
- Technický pokrok, který výrazně mění náš životní styl.

---

³¹ NEŠPOR, K. et al. *Jak zůstat fit a předejít závislosti*. Praha, 1999. s. 87-90.

³² KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. et al. *ČLOVĚK – PROSTŘEDÍ – VÝCHOVA. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno, 2001. s. 155-156.

- Můžeme také říci, že životní styl odráží ekonomické a politické poměry ve společnosti. Např. vysoká nezaměstnanost nebo naopak vysoké výdělky mohou výrazně ovlivnit životní styl daného okruhu společnosti. To dokazují data z výzkumu ISSP 2007 Volný čas a sport³³, které potvrzují, že skutečně existují rozdíly mezi lidmi z různých vrstev v oblíbenosti různých druhů činností.

Zdravý způsob života by se měl soustředit na **životní rytmus** (poměr práce a odpočinku), **pohybový režim** (aktivní a pravidelná tělesná kultura), **duševní aktivitu** (kulturní zájmy a další vzdělávání), **životosprávu a racionální výživu** (zachování zdraví a výkonnosti), **zvládání obtížných životních situací** (nenechat působit stres na ostatní zmíněné okruhy).³⁴

---

³³ International Social Survey Programme 2007: Leisure Time and Sports (ISSP 2007). Podle MAŘÍKOVÁ, H. et al. *Jaká je naše společnost? Kap. Volný čas, sport a kulturní vkus: rozdíly podle společenského postavení*. Praha, 2010, s. 81-99.

³⁴ KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. et al. *ČLOVĚK – PROSTŘEDÍ – VÝCHOVA. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno, 2001. s. 158-159.

4 VYBRANÉ ZÁVISLOSTI A ZÁVISLOSTNÍ CHOVÁNÍ

Pod slovem závislost si pravděpodobně dokáže každý něco představit, je zřejmé, že i laik alespoň okrajově ví, co je závislost. Nejčastější asociace míří směrem ke kouření, alkoholu nebo k drogám. Musíme však brát v úvahu i chování, které má se závislostí společné rysy, ale podle mezinárodních organizací to závislosti nejsou (např. gambling). Takové chování je potom často označováno za závislostní. Pro úplnost je vhodné zmínit oficiální definici závislosti.

4.1 Co je závislost

Podle Nešpora³⁵ by se obecné vnímání závislosti mělo shodovat s definicí Mezinárodní statistické klasifikace nemocí. MKN-10³⁶ definuje **syndrom závislosti** jako skupinu fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů, v nichž užívání nějaké látky nebo třídy látek má u daného jedince mnohem větší přednost než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více. Definitivní diagnóza závislosti by se obvykle měla stanovit pouze tehdy, jestliže během jednoho roku došlo ke třem nebo více z následujících jevů:

- a) silná touha nebo pocit užívat látku,
- b) potíže v sebeovládání při užívání látky, a to pokud jde o začátek, ukončení nebo o množství,
- c) tělesný odvykací stav, kdy dochází k odvykacímu stavu, který je typický pro tu kterou látku,
- d) průkaz tolerance k účinku látky (jako příklad lze uvést závislé jedince, kteří jsou schopni konzumovat takové množství látky, které by zneschopnilo, nebo i usmrtilo uživatele bez tolerance),

---

³⁵ NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha, 2007. s 9-10.

³⁶ Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS) - *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10, I. díl - Tabeleární část)* [online]. 18. 12. 2008 [cit. 25. 1. 12]. Dostupný z WWW: <<http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>>.

- e) postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch užívané látky,
- f) pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků.

Mühlpachr³⁷ dokonce hovoří o závislostním chování jako o fenoménu současné postmoderní doby, jakožto součásti životního stylu zvláště dětí a mládeže. Vogt³⁸ upozorňuje na životní etapy člověka, které mohou být charakterizovány vyšší vnímavostí ke zneužívání psychotropních látek, přičemž jde právě o začátek dospívání, který může být provázen experimentováním s drogami.

4.2 Faktory přispívající k rozvoji závislosti

Ke vzniku a rozvoji závislosti mohou vést různé biologické a sociální faktory. Jako první zmíníme **genetické predispozice**: komplexní porucha se nevyvíjí pouze na základě genetického podkladu, ale vždy je výsledkem spojení genetické výbavy a sociálního prostředí. Bylo zjištěno, že potomci alkoholiků mají až 10 krát vyšší pravděpodobnost, že se alkoholikem stanou také. Dalším faktorem jsou **biologické predispozice**: zde hovoříme hlavně o průběhu metabolického zpracování, což znamená, že někteří jedinci mohou mít po požití drog zvláště příjemné pocity, se zpracováním látky nemusí mít zřetelné potíže (např. necítí kocovinu), proto je větší předpoklad častějšího užívání látky. Třetím faktorem jsou **faktory psychické**: vysoké riziko vzniku závislosti mají například lidé depresivní, lidé trpící sebepodceňováním, ti, kteří se neumí učit ze zkušeností, nebo ti, kteří mají zvýšenou potřebu vyhledávat nové zážitky. Jako poslední uvedeme faktory, které jsou oproti ostatním uvedeným ovlivnitelné. Jsou to **faktory sociální**: mezi sociální faktory zvyšující sklon a pravděpodobnost závislosti mimo jiné patří např. vliv rodiny (dysfunkční rodina, anomalita rodičů), vliv sociální skupiny (party, subkultury), vliv životního prostředí (prostředí měst, vybraných aglomerací – sídliště, snížená společenská kontrola), sociální konformita (uchovávání a tvorba sociálních kontaktů a vazeb).³⁹

---

³⁷ MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. Brno, 2008. s. 56.

³⁸ VOGT, I. *Risikoperoiden im Lebenszyklus*. Podle UCTENHAGEN, A., ZIEGLGÄNSBERGER W. (eds). *Suchtmedizin: Konzepte, Strategien und therapeutisches Management*. Munich : Urban & Fischer Verlag, 2000, s. 221-215. Podle FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009. s. 99.

³⁹ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009. s. 95-98.

Podle Uctenhagena⁴⁰ je důležitým faktorem prostředí, kam patří např. zařazení do určité společenské třídy, vrstevnické skupiny, dále pak faktor sociální změny nebo výchovný styl.

4.3 Kouření

Podle Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10)⁴¹ je tabák označen za psychoaktivní látku, která vyvolává závislost a jejíž užívání může vést k rozvoji duševních poruch. Na seznamu spolu s kouřením je i např. kofein, alkohol, sedativa, kokain, halucinogeny nebo těkavá organická rozpouštědla.

Pokorný, Telcová, Tomko⁴² uvádějí, že z chemického hlediska představuje kouření cigarety proces, během něhož se do trávicího traktu dostává nikotin, dehet a jiné látky. Nikotin je absorbován sliznicemi, odbourává se po 3 až 4 dnech v játrech. Dávka nikotinu vyvolávající smrt je 50 mg, jedna cigareta obsahuje v průměru 1-2 mg nikotinu.

4.3.1 Zdravotní rizika a abstinční příznaky

První problém je otrava nikotinem. Vzniká nejčastěji u nezkušených kuřáků, tj. velmi často u dětí a mládeže. Prudká otrava nikotinem se v důsledku narušení funkce nervového systému projevuje bledostí, pocením, pocitem nevolnosti, závratěmi, skleslostí, bolestí hlavy, průjmem. Chronická otrava nikotinem se nazývá nikotinismus. Dochází k němu tehdy, kouří-li kuřák více jak 20 cigaret denně.

---

⁴⁰ UCTENHAGEN, A. *Risikofaktoren und schutzfaktoren: eine übersicht*. Podle UCTENHAGEN, A., ZIEGLGÄNSBERGER W. (eds). *Suchtmedizin: konzepte, strategien und therapeutisches management*. Munich : Urban & Fischer Verlag, 2000, s. 195-198. Podle FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009. s. 98.

⁴¹ Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize. Praha, 1992. s. 143. Podle FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009. s. 88.

⁴² POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A. *Patologické závislosti*. Brno, 2000. Podle MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. Brno, 2008, s. 87.

Nikotinismus se projevuje nespavostí (dominantní symptom), která sekundárně vyvolává labilitu nálad a pokles pozornosti. Butchsky⁴³ však upozorňuje na to, že hlavní zdravotní problémy nejsou spojeny s nikotinem, jako s psychoaktivní látkou, ale především s inhalací oxidu uhelnatého a dehtových látek, které vznikají při kouření tabáku a šlukováním se dostávají až do plicních sklípků.

Dalšími příznaky jsou např. chronický zánět dýchacích cest, nechutenství, střídání průjmu a zácpy, zvracení, porucha tepové frekvence (bušení srdce), pocit sevřenosti, zvýšená produkce moči, u mužů snížená schopnost potence až impotence, u žen poruchy menstruačního cyklu, snížená ostrost čichu a chuti, zánět a vředy v oblasti žaludku, vznik kolik.⁴⁴

„Kuřáků celkově ubývá, nicméně jejich počet představuje stále třetinu evropské populace. S konzumací tabáku je prokazatelně spojen vznik rakovinových a kardiovaskulárních onemocnění a nemocí dýchacích cest. Kouření je v EU nejčastější příčinou úmrtí, jimž lze zabránit. Má závažnější dopad než alkohol, drogy, vysoký krevní tlak, nadváha nebo vysoká hladina cholesterolu. Odhaduje se, že náklady spojené s negativními dopady kouření činí v členských státech kolem 100 miliard eur.“⁴⁵

Abstinenční příznaky mohou být doprovázeny podrážděností, nepřátelským chováním, úzkostí, depresiemi, zpomalením srdečního pulzu a zvýšenou chutí k jídlu. Tyto příznaky však mohou být do značné míry sníženy podáváním čistého nikotinu v různých formách (žvýkačky, náplasti, kapky, atd.).⁴⁶

---

⁴³ BUTSCHKY, M., F. et al. *Smoking without nicotine delivery decreases withdrawal in 12-hour abstinent smokers*. *Pharmacology, biochemistry and behavior*, 1995, č. 50, s. 91-96. Podle FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 106.

⁴⁴ MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. Brno, 2008, s. 87.

⁴⁵ *Europa. Oficiální portál evropské unie*. [online] 2011 [cit. 7. 12. 2011] Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/health/tobacco/policy/index_cs.htm>.

⁴⁶ HUGHES, J., R., HIGGINS S., T., HATSUKAMI, D. *Effects of abstinence tobacco: a critical review*. Podle KOZŁOWSKI, L., T. et al. *Research advances in alcohol and drug problems*. New York, 1990, s. 317-398. Podle FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 106.

4.3.2 Typologie kuřáků

Mezinárodní terminologický slovník zdravotní výchovy dělí kuřáky na následující typy:⁴⁷

1. Příležitostný kuřák. Kouří občas, na základě kuřáckých zvyklostí, které stimulují. Necítí potřebu, pokud se objeví, uspokojí ji, pokud ne, nezpůsobí žádné komplikace.
2. Návykový kuřák. Kouří ze zvyku ve vleku kuřáckých zvyklostí a napodobení. Psychodynamické procesy nejsou tak fixovány, aby se mohla vyvinout psychická závislost. Kouření může ukončit bez větší námahy.
3. Kuřák s psychickou závislostí. Do této skupiny patří kuřák z požitku, u něhož stojí v popředí vůně, chuť a kuřácký ceremoniál. Lze sem zařadit i ty, kteří jsou motivováni prožíváním uvolněním, uklidněním, odstraněním dysforie a pocitu prázdnoty.
4. Kuřák s psychickou a fyzickou závislostí. Do popředí vystupují farmakodynamické účinky nikotinu, které kuřák vyhledává pro emočně vegetativní prožitky. Na tělesnou závislost upozorňuje bušení srdce, návaly pocení, třes a neklid po absenci kouření.

4.3.3 Rizikové skupiny

Ve školní populaci je kouření ve srovnání s alkoholem ještě výraznějším hromadným jevem. „Kouření s denní frekvencí se nejčastěji objevuje mezi 14. a 15. rokem věku“⁴⁸. Kuřáctví je spojeno s prospěchem. Čím horší prospěch, tím je pravděpodobnější, že jde o kuřáka. Typický silný kuřák je chlapec nejvyšší třídy ZŠ s podprůměrným prospěchem.

---

⁴⁷ LORANSKIJ, D., N., ed. a SCHMIDT, W., (ed). *Mezinárodní terminologický slovník zdravotní výchovy: Společná publikace Ústavů zdravot. výchovy SSSR, NDR, BLR, MLR, PLR, SFRJ, ČSSR*. Praha, 1982. 117 s.

⁴⁸ CSÉMY, L. *Evropská studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD)*. Praha, 2009, s. 22.

Mezi děvčaty je zřetelně více nekuřáček než mezi chlapci a mezi chlapci je zřetelně více především slabých kuřáků. Ti vytváří základnu pro další vývoj a s postupnými ročníky narůstá množství kuřáků i počet vykouřených cigaret. Co se týká rozdílů mezi pohlavím, tak v naší populaci kouří 60 % mužů a 40 % žen. Na rozdíl od alkoholové závislosti je nikotinová závislost v sestupném trendu a zvyšuje se počet nekuřáků. Sestupný trend kuřáctví ovlivňuje i moderní postoj k fenoménu nekuřáctví a změna životního stylu.⁴⁹ V současnosti stále rozšířenější negativní postoj společnosti ke kouření uvádí také Nešpor, přičemž zdůrazňuje, že na mládež působí konkrétně následující argumenty: hezčí pleť, méně vrásek, ušetření peněz, které se dají použít jinak, vyšší výkonnost, proto i možnost větší volby zaměstnání nebo větší možnost ve výběru partnera.⁵⁰

O vztahu prospěchu školáků a kouření hovoří také Novák⁵¹, přičemž konstatuje, že kouření je reakcí na neúspěchy, jejich kompenzací, anebo projevem sklonu k méně hodnotným zájmům či méně kulturnímu způsobu života. Motivací k tomu, aby mladistvý s kouřením začal, bývá napodobování dospělých a vrstevníků při procesu socializace.

4.3.4 Prevence a léčba

Turček⁵² uvádí, že prevence by měla být přímá, přiměřená a konstruktivní. Dále se domnívá, že přednášková činnost vykonávaná na školách všech stupňů byla, a pokud někde funguje dodnes, tak i stále je zcela bezzubá.

Jako inovativní a správně zaměřené se jeví programy proti tabáku iniciované EU. Tyto kampaně totiž soustředí svou pozornost zejména na moderní média, tedy internet a televizi.

---

⁴⁹ MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno, 2001, s. 23.

⁵⁰ NEŠPOR, K. *Středoškoláci o drogách, alkoholu, kouření a lepších věcech*. Praha, 1995, s. 13-14.

⁵¹ NOVÁK, M. et al. *O kouření*. Praha, 1980. Podle TURČEK, K. *Psychopatologické a sociálně-patologické prejavy u dětí a mládeže*. Bratislava, 2000, s. 94.

⁵² TURČEK, K. *Psychopatologické a sociálně-patologické prejavy u dětí a mládeže*. Bratislava, 2000, s. 95.

To je žádoucí zejména proto, že právě to jsou kanály, skrze které je dnes mládež nejvíce zvyklá získávat informace. Publikace knih, brožur nebo organizování protitabákových akcí má samozřejmě svůj význam, ale vzhledem k masovosti jsou uvedená média nezastupitelná.

V současnosti můžeme registrovat zejména kampaň s názvem „Ex-kuřáci jsou nezastavitelní“ (Ex-smokers are unstoppable), která místo toho, aby připomínala nebezpečí, která s sebou kouření nese, upozorňuje na pozitiva, jež přináší skoncování s tímto návykem. Využívá k tomu příběhy bývalých kuřáků a nabízí praktické rady. Jedná se o kampaň, která o sobě dává vědět především na stránkách internetu, je zaměřená na věkovou skupinu 25 – 34 let a má fungovat v letech 2011 – 2013. Moderní přístup je znát především z bezplatně nabízeného využívání digitální platformy, která může pomoci kuřákům přestat a podle jejich možností a jejich vlastním tempem tabáku odvyknout.

Dalším zajímavým pilířem je instruktor, se kterým je možno zdarma konzultovat problémy spojené s kouřením, a to přímo na stránkách Facebooku. Instruktor posoudí kuřákovy návyky spojené s konzumací tabáku a podle nich poradí, co dál.⁵³

V kontextu s „Nezastavitelnými“ je také vhodné zmínit kampaň, která jej předcházela. Předcházející kampaň nesla název „Help“ a zaměřovala se především na věkovou skupinu 15 – 25 let. Byla rovněž velmi aktivní na půdě masmédií a dostala se do povědomí zejména vtipnými reklamami v televizi. Kampaň, jež měla působit v letech 2004 – 2008, díky své úspěšnosti přerostla do kampaně „Help 2.0“, která byla také zaměřena především na mládež. „Help 2.0“ stále funguje a snaží se mladé lidi motivovat k tomu, aby měli kontrolu nad svým zdravím a životním stylem.

Samotná léčba závislosti je z medicínského hlediska poměrně obtížná a nepříliš úspěšná. Dřívější přístupy byly založeny především na podávání čistého nikotinu v postupně se snižujícím množství. Dnešní přístupy se pokouší mírnit odvykací příznaky farmakologicky.⁵⁴

---

⁵³ *Europa. Oficiální portál evropské unie.*[online] 2011 [cit. 7. 12. 2011] Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/health/tobacco/ex_smokers_are_unstoppable/index_cs.htm>.

⁵⁴ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 107.

Je třeba si uvědomit, že vliv rodiny jako socializačního činitele je i vzhledem ke škole, partě nebo vrstevníkům stále velký. Je proto třeba, aby se rodiče snažili být pro své děti dobrým vzorem, protože děti je sledují. Když bude dítěti 15 let, bude mít za sebou celé roky tichého pozorování způsobů zacházení svých rodičů s léky, alkoholem a cigaretami. Je zřejmé, co se dítě naučí, když vidí, že si otec ve stresu dá cigaretu. Že je normální vzít si nějakou „drogu“, když nám není dobře. Děti by měly vidět své rodiče, jak se s problémy a se stresem vyrovnávají i bez podobných prostředků.⁵⁵

4.4 Patologické hráčství – gambling

Patologické hráčství není dle Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) řazeno mezi závislosti, ale mezi tzv. návykové a kompulzivní poruchy. Do této skupiny jsou řazeny i další poruchy, jako např. pyromanie nebo kleptomanie. Pro uvedené poruchy, tedy i pro patologické hráčství jsou tři charakteristické znaky: kompulzivnost (nutkavé jednání), návykovost a neodolatelnost. Zajímavostí je, že Americká psychiatrická asociace zařadila tuto poruchu do své klasifikace nemocí v roce 1980, zatímco u nás se diagnóza patologického hráčství oficiálně používá od roku 1994, kdy vstoupila v platnost MKN-10.⁵⁶

Podle MKN-10 je za patologické hráčství považováno chování, které koresponduje s určitými znaky chování při hraní:⁵⁷

- a) Během období nejméně jednoho roku se vyskytnou dvě nebo více epizod hráčství.
- b) Tyto epizody nejsou pro jedince výnosné, ale opakují se přesto, že vyvolávají tíseň a narušují každodenní život.
- c) Jedinec popisuje silné puzení ke hře, které lze těžko ovládnout, a hovoří o tom, že není silou vůle schopen odolat.
- d) Jedinec je zaujat myšlenkami a představami hraní a okolností, které tuto činnost doprovázejí.

---

⁵⁵ GOODYER, P. *Drogy a teenageři*. Praha, 2001, s. 28.

⁵⁶ VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc, 2002, s. 88.

⁵⁷ NEŠPOR, K. et al. *Jak překonat hazard*. Praha, 2011, s. 14.

Hra jako specifická výrazová forma chování má řadu pozitivních stránek, je předpokladem zdravého vývoje člověka a formou využívání volného času (šachy, sportovní hry apod.). Naproti tomu hra o peníze, která je typická tím, že si hráč může zakoupit možnost výhry, má řadu rizik a společnost k ní většinou zaujímá negativní postoj.⁵⁸

4.4.1 Rizika hazardu

Fischer a Škoda⁵⁹ uvádějí, že první potíže vyplývají většinou z nedostatku financí. Dochází k půjčkám, které nelze vrátet, následují výmluvy a lži. To může vést až ke snaze získat prostředky nelegitimním způsobem (krádeže, podvody, atd.).

Bartlová⁶⁰ v kontextu patologického hráčství zdůrazňuje především nutkavou potřebu hrát, a to i na úkor sociálních, materiálních, rodinných a pracovních hodnot. Člověk, který propadl hráčské vášni, ztrácí kontrolu nad svým časem, penězi a především pak sám nad sebou. Typickým jevem, který gambling provází, je porušování rodinných vztahů, které mohou vést až k rozpadu rodiny. Dalším jevem je, že hráči přicházejí o veškeré dřívější zájmy a záliby.

Také podle Nešpora et al.⁶¹ bývají nejzávažnější skupinou rizik právě ty duševní. Sem patří kromě samotného rozvoje patologického hráčství i deprese, poruchy spánku, úzkosti, sebevražedné tendence, sociální vyloučení, osamělost, nezaměstnanost, chudoba, bezdomovectví, vyšší riziko uvěznění. Toto lze doložit literaturou. Park et al.⁶² v rozsáhlé studii zjistili, že patologické hráčství je spojeno s vyšším rizikem zneužívání psychoaktivních látek, depresí, úzkostných stavů a sebevražd.

---

⁵⁸ BARTLOVÁ, S. *Sociální patologie*. Brno, 1998, s. 46.

⁵⁹ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 129.

⁶⁰ BARTLOVÁ, S. *Sociální patologie*. Brno, 1998, s. 46.

⁶¹ NEŠPOR, K. et al. *Jak překonat hazard*. Praha, 2011, s. 19.

⁶² PARK, S. et al. *Prevalence, clinical correlations, comorbidities and suicidal tendencies in pathological Korean gamblers: results from the Korean epidemiologic catchment area study*. *Soc psychiatry psychiatr epidemiol*, 2010, s. 621-629. Podle NEŠPOR, K. et al. *Jak překonat hazard*. Praha, 2011, s. 20.

4.4.2 Typologie hazardních hráčů

Vykopalová udává následující skupiny hazardních hráčů:⁶³

1. Sociálně adaptovaní

- Ti hrají pro zábavu ze hry, mají hraní pod kontrolou a doufají ve výhru, která jim pomůže vyřešit finanční tíseň.

2. Profesionálové

- Falešní hráči, kteří si hrou vydělávají na životní potřeby.

3. Chorobní hráči

- Lidé, kteří hráčství propadli po předchozí neúspěšné životní kariéře, po sestupu na společenském žebříčku, jsou to i lidé inteligentní a dobře profesionálně orientovaní. Pěstují hazard jako svůj životní styl. V této skupině se objevují i recidivisté, nezaměstnaní a příjemci sociálních podpor.
- Lidé, kteří propadli hraní na automatech. Jsou to většinou mladiství s problémy v chování v rodině i ve škole, nezaměstnaní mající zkušenost s drogami a pácháním trestné činnosti. Lidé hrající z touhy po zážitcích, senzacích, pro peníze. Jsou to hráči, pro něž se herna stala druhým domovem.

Pro náš účel je nejdůležitější poslední zmíněná klasifikace hazardních hráčů, která dokazuje, že rozvoj této poruchy je velmi často situován právě do období rané dospělosti. Kariéra takového typu gamblera může probíhat i atypicky, kdy je hráč schopen tuto vášeň poměrně dlouho tajit, poměrně dlouhou dobu dokáže od hry abstinovat, nikdy se však nejedná o vyléčení. Schopnost abstinence je zpravidla důsledkem pozitivních událostí dotýkajících se života hráče nebo jeho rodiny, např. sňatek, studium, nové zaměstnání apod. Následkem stresu nebo životní krize však dochází k recidivě, o to s horším průběhem.⁶⁴

---

⁶³ VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc, 2002, s. 89.

⁶⁴ VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc, 2002, s. 92.

4.4.3 Rizikové skupiny

Biologické příčiny patologického hráčství nejsou jednoznačné. Spíše zde hrají roli faktory psychologické. Prvotními pocity jsou u mnoha hráčů vzrušení a nabuzení energií, které prožívají při hře nebo sázení. Finanční efekt je zde až druhořadý. Patologické hráčství se obvykle rozvíjí velice pomalu (což neplatí pro dospívající a adolescentní mládež).⁶⁵

Velmi rizikovými jedinci pro vznik patologického hráčství jsou děti a mládež. V dětství se návykové nemoci rozvíjí podstatně rychleji nežli v pozdějších letech. Nepřekvapují proto údaje z literatury, podle nichž je výskyt patologického hráčství mezi dospívajícími a mladšími dospělými vyšší než v celé populaci. Na základě studie ESPAD 2007 lze vypožorovat, že denně nebo téměř denně hazardně hraje 1,1% chlapců ve věku 16 let a dalších 1,3% hraje přibližně jednou týdně.⁶⁶

Patologické hráčství vzniká u dětí a dospívajících v důsledku interakce rizikových činitelů, které se vyskytují ve více rovinách. Tyto roviny obsahují oblast biologickou, psychologickou, ale také sociální, např. důležitá jsou očekávání spojená s hazardem a jeho propagace nebo dostupnost hazardu pro dospívající. Z rodinných rizikových činitelů lze předpokládat, podobně jako u problémů působených alkoholem, negativní vliv malého rodičovského dohledu a nedostatku vřelosti a péče.⁶⁷

Mezi zvlášť rizikové se řadí osoby s následujícími osobnostními dispozicemi: pochybnosti o sobě samém, narušení mezilidských vztahů, nedostatek vlastní odpovědnosti, hledání úniku v krizových situacích. Někdy jsou uváděny i nespecifické faktory: zvědavost, osamělost, defektní rodinná výchova, vliv party apod.⁶⁸

---

⁶⁵ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 129.

⁶⁶ NEŠPOR, K. et al. *Jak překonat hazard*. Praha, 2011, s. 71.

⁶⁷ NASTALLY, B a DIXON, M. *Adolescent gambling: current trends in treatment and future directions*. International journal of adolescent medicine health, 2010, s. 95-111. Podle NEŠPOR, K. et al. *Jak překonat hazard*. Praha, 2011, s. 72.

⁶⁸ VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc, 2002, s. 91.

4.4.4 Prevence a léčba

Samotná léčba bývá zahajována až v okamžiku, kdy sám postižený definuje tuto poruchu chování a kdy se sám chce vyléčit. Délka léčby je různě dlouhá, většinou od 3 týdnů do tří měsíců. Cílem je úplná abstinence od hráčství. V průběhu léčby se gambler seznamuje se svou chorobou a uvědomuje si problémy, které mu hra způsobila. S pomocí terapeuta se učí uspořádat své finanční záležitosti, učí se poznávat sám sebe a učí se novým technikám, jak se vyhnout pokušení znovu hrát.⁶⁹

Mezi základní tipy pro vychovatele či rodiče patří např. hovořit s dětmi o tom, jakých cílů chtějí dosáhnout a jak jim při jejich dosahování pomůže zdravý životní styl. Další doporučení je, že děti z rodin, kde je nebo byl problém s jakoukoliv závislostí, by měly být opatrnější.⁷⁰

Prevence problémů s hazardem u dětí a dospívajících používá podobné postupy jako prevence škod způsobených návykovými látkami. Využívá se např. práce s motivací, nácvik relevantních sociálních dovedností, výuka mediální gramotnosti, nabízení pozitivních alternativ. Při prevenci patologického hráčství se uplatňují některá specifika. Ta se týkají např. systému hodnot a nakládání s financemi. Některá doporučení rodičům, když dítě hazardně hraje, nabádají k promyšlenému a cílevědomému postupu, kdy je důležité myslet také na sebe a na rodinu (zejména pokud má hráč mladšího sourozence). Nezletilé dítě je na svých rodičích dost závislé, v tom je určitá šance. Určitou minimální péči jsou rodiče povinni dítěti poskytnout, ale dítě by mělo cítit, že je to jiné, když se chová rozumně. Je třeba si uvědomit, že peníze pro dítě představují riziko v podobě bažení po hazardu. Je třeba, aby problémová osoba nedisponovala vyššími částkami peněz, pokud má vlastní příjmy, tak trvat, aby chodily na účet rodiče. Existuje zde také přesah k počítačové gramotnosti, protože nejruznější formy hazardu jsou dnes dostupné i na internetu.⁷¹

---

⁶⁹ VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc, 2002, s. 92.

⁷⁰ NEŠPOR, K. et al. *Jak zůstat fit a předejít závislostem*. Praha, 1999. s. 21.

⁷¹ NEŠPOR, K. et al. *Jak překonat hazard*. Praha, 2011, s. 73-79.

4.5 Drogové závislosti

V této kapitole zmíníme užívání drog jako další druh závislosti, který můžeme u dětí a mládeže pozorovat. Tyto další problematické okruhy nebudeme vzhledem k omezenému rozsahu práce již rozebírat tak podrobně, jako tomu bylo u kouření nebo u gamblingu.

Velmi stručně si představíme látky, které mohou vyvolat závislost, dále charakterizujeme alkohol jakožto nejrozšířenější, nejdostupnější a nejpoblábnější drogu mezi mládeží. Zmíníme zdravotní rizika, způsob léčby a opodstatníme to, že je mládež jednou z nejrizikovějších skupin.

Drogy dělíme nejčastěji podle účinků do následujících 5 skupin:⁷² První skupinu tvoří **sedativa**, která způsobují mj. uklidnění, mírnou euforii, potlačení napětí, méně zřetelnou artikulaci. Nejznámějším reprezentantem je alkohol. Druhou skupinou jsou **stimulanty**, které se vyznačují povzbudivými účinky, zvýšeným krevním tlakem a zrychlujícím krevním oběhem. Po euforii se dostavuje třes, bolesti hlavy a pocení. Jde především o kokain nebo amfetaminy. Třetí skupinu tvoří **halucinogeny**, které vyvolávají stavy tranzu, euforie, ale i úzkosti, zmatku a deprese. Mezi látky tohoto typu patří mezi mládeží tolik rozšířená marihuana, dále hašiš, LSD a extáze. Čtvrtou skupinou v řadě jsou **narkotika**. Tyto látky vyvolávají pocity euforie, nadřazenosti, radosti a síly. Mezi jejich vedlejší účinky řadíme ospalost, zmatenost, nesoustředěnost. Vyvolávají silnou fyzickou a psychickou závislost. Nejproblematictější z této skupiny je heroin, dále pak morfin, opium, kodein nebo metadon. Poslední, pátou skupinou jsou **steroidy** užívané zejména sportovci k vývoji svalstva a tělových tkání za účelem zlepšení výkonnosti. Vedlejší účinkem je např. agresivita.

4.5.1 Závislost na alkoholu

Z hlediska definice alkoholismu můžeme uvést, že tento typ závislosti je běžně chápán jako nadměrná či pravidelná konzumace alkoholových nápojů spojená s nebezpečím návykového chování, jako druh sociální deviace s negativním dopadem na jedince, rodinu i společnost.⁷³

⁷² VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc, 2002, s. 64-66.

⁷³ KAPR, J. *Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny*. 2. vyd. Praha, 1994, s. 63.

Rituály spojené s pitím alkoholu disponují velkou schopností oslovit děti a mládež. Už jen obyčejné tůkání na zdraví, které je rituálním symbolem účasti v dospělém životě, je nebezpečné z hlediska mládeže, která velmi často touží po tom, projevit se jako dospělí.⁷⁴ Je to dáno z velké části tím, že alkohol je ve společnosti jednoznačně nejvíce tolerovanou návykovou látkou. Alkohol je i přes počáteční příjemné stavy velmi zrádný a při pravidelném užívání výrazně mění psychiku. Při vzniku závislosti dochází k tomu, že nastupující abstinční příznaky se projevují špatnou náladou, přičemž právě ta bývá nejčastějším iniciátorem pití. Dalšími riziky vzniku alkoholové závislosti u mládeže je jeho poměrně snadná dostupnost v kontrastu se školním neprospěchem nebo jinými rodinnými patologiemi. Při dlouholeté závislosti vzniká celá řada psychiatricko-neurologických komplikací, které se nejčastěji projevují úzkostmi, strachem, zmateností, bludy, halucinacemi nebo poruchami paměti.⁷⁵

Alkohol je známým lákadlem, kterému často děti či mládež podléhají. Bývá to první droga, kterou mladý člověk vyzkouší, a proto není divu, že k rizikovým skupinám užívání alkoholu jsou řazeny i děti a mladiství. Mühlpachr⁷⁶ přisuzuje dominantní pozici životnímu stylu rodiny a způsobu konzumu alkoholu rodičů. V případě závislosti v rodině dochází k nevhodnému utváření sociálních vztahů a k nedostatku vhodných identifikačních vzorů.

K léčbě alkoholové závislosti se obecně používá terapie nebo poradenství v protialkoholních léčebnách nebo na psychiatrických klinikách a dále v poradnách. Účinná je krátkodobá, opakovaná hospitalizace, kdy je značná pozornost věnována účasti rodinných příslušníků a blízkých na léčení.⁷⁷

---

⁷⁴ MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno, 2001, s. 18.

⁷⁵ VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc, 2002, s. 61.

⁷⁶ MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. Brno, 2008, s. 85.

⁷⁷ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 119.

5 PORUCHY CHOVÁNÍ

5.1 Co je porucha chování

Podle MKN-10⁷⁸ jsou poruchy chování charakterizovány opakovaným a přetrvávajícím agresivním, asociálním nebo vzdorovitým chováním. Takové chování by mělo výrazně překročit sociální chování odpovídající danému věku jedince. Chováním, na němž je diagnóza založena, je na příklad nadměrné praní se nebo týrání, krutost k lidem nebo ke zvířatům, závažné destrukce majetku, zakládání požárů, krádeže opakované lži, záškoláctví a útoky z domova, neobvykle časté a silné výbuchy vzteku a nekázeň. Pro diagnózu postačuje jedno z těchto typů chování, pokud je výrazné, nestačí však ojedinělý asociální čin. Dále MKN-10 poruchy chování rozděluje:

- porucha chování ve vztahu k rodině
- nesocializovaná porucha chování
- socializovaná porucha chování
- porucha opozičního vzdoru

To, které chování se považuje za vhodné a žádoucí a které naopak za nevhodné a nežádoucí, určuje společnost. Lidé nemají většinu těchto společenských norem chování vrozenou, nýbrž si je osvojují během života. Pokud se někteří jedinci nejsou schopni těmto normám naučit a trvale je porušují, stávají se ve společnosti nežádoucí a jsou vystaveni buď represivním opatřením, nebo pokusu o nápravu – převýchovu nebo léčbu.⁷⁹

---

⁷⁸ Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS) - Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10, I. díl - Tabeleární část) [online]. 18. 12. 2008 [cit. 25. 1. 12]. Dostupný z WWW: <<http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>>.

⁷⁹ THEINER, P. Poruchy chování u dětí a dospívajících. *Psychiatrie pro praxi* [online]. 2007, roč. 8, č. 2 [cit. 25.1 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2007/02/09.pdf>>.

5.2 Rozvoj poruch chování

Karnik et al.⁸⁰ uvádějí, že na vzniku a rozvoji poruch chování se podílejí tyto faktory:

- **Sociální faktory.** Jedná se především o kriminální čin v rodinné anamnéze, užívání návykových látek rodiči a konflikty mezi rodiči. Rovněž nedostatečná péče, nedůslednost ve výchově, konfliktní vztah rodič - dítě a nepřátelský vztah rodiče k dítěti. Zvýšené riziko mají i adolescenti, u nichž se v rodinné anamnéze vyskytují, závislosti, psychotické poruchy a poruchy nálady. S věkem vliv rodinných faktorů klesá, poruchy chování s pozdějším nástupem spíše souvisejí se snahou adolescenta zapojit se do vrstevnické skupiny, která vykazuje antisociální aktivity.
- **Psychologické faktory.** Rizikovými psychologickými faktory jsou hyperaktivita nebo jazyková bariéra.
- **Biologické faktory.** Popisovány jsou: deficity v nervovém systému nebo snížená hladina kortizolu. U delikventních dospívajících je 20krát častější výskyt záchvatových onemocnění než v běžné populaci. Genetické faktory se intenzivně zkoumají, někteří autoři odhadují jejich podíl až na 71%. Lze ale předpokládat, že klíčová je souhra mezi faktory prostředí a genetickou vlohou.
- **Protektivní faktory.** Ochrannými faktory jsou dobrý vztah s rodiči, docházka do školy, která podporuje pocit pospolitosti a posiluje jednotlivce, a dále přátelé s prosociálními zájmy. Menší riziko vývoje poruch chování mají rovněž adolescenti, kteří jsou inteligentní, školsky úspěšní, sociálně zapojení a kteří mají mimoškolní zájmy.

---

⁸⁰ KARNIK S, et al. *Disruptive Behaviors: Conduct and Oppositional Disorders in Adolescents*. Adolescent Medicine Clinics, 2006, č. 1, s. 97-114. Podle THEINER, P. Poruchy chování u dětí a dospívajících. *Psychiatrie pro praxi* [online]. 2007, roč. 8, č. 2 [cit. 25.1 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2007/02/09.pdf>>.

5.3 Agresivita

Za prvé je třeba rozlišovat pojem agresivita od pojmu agrese. **Agrese** – výpad, útok – nejjednodušší definice zní, že je to projev agresivity v chování jedince. Agrese celkově zahrnuje široké spektrum projevů. Může být považována za násilné narušení práv jiného člověka, ale také za asertivní chování. **Agresivita** by se dala charakterizovat jako útočnost, pohotovost nebo vnitřní připravenost k agresi. V nejširším smyslu slova ji lze charakterizovat jako dispozici k agresivnímu chování. Je třeba si uvědomit, že se vlastně jedná o charakteristický znak osobnosti jedince a že každý jedinec disponuje vrozenou agresivitou, bez které by nedokázal přežít. **Člověk nadaný vysokou mírou agresivity** je náchylný v různých situacích jednat agresivně, impulsivně reaguje i na podněty, které by jiný člověk přešel bez povšimnutí. Lidé s vysokou mírou impulzivity mají rovněž větší sklony k urážlivosti, vztahovačnosti, komunikace s nimi bývá často obtížná. Často trpí také tím, že se od nich distancuje okolí, považuje je za nebezpečné, neschopné domluvy apod. Naopak **člověk s nízkou mírou agresivity** je ve vypjatých situacích schopen dohody či kompromisu a okolí jej považuje za diplomatického, komunikativního, společenského.⁸¹

5.3.1 Příčiny vzniku agresivity

Fischer a Škoda⁸² rozlišují dva základní typy příčin agresivity, **biologické** a **sociální**. Pro naše účely je podstatná hlavně druhá zmíněná skupina. Jedná se zejména o sociokulturní dispozice, ty se rozvíjí vlivem různých sociálních faktorů, zejména pak socializací. K získání a k rozvíjení vzorců agresivního chování může dojít v rámci působení rodiny a dalších sociálních skupin, jako jsou např. vrstevnické party aj. Významný je i vliv společnosti a celého jejího systému. Jedná se o vlivy médií, vliv politický, vliv různých ideologií.

Také Gromnica⁸³ uznává jistý význam biologických příčin, čímž má na mysli především temperamentové dispozice, jako je impulzivita a vznětlivost.

---

⁸¹ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha, 2009, s. 9-10.

⁸² FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 51-52.

⁸³ GROMNICA, R. *Kapitoly z pedagogiky pro střední školy*. Ostrava, 2010, s. 106-107.

Uvádí však, že tyto samotné vlastnosti k agresivitě nevedou a že k nim musí přistoupit určitý způsob výchovy, respektive zacházení s dítětem (nedostatek zájmu, citový chlad, lhostejnost apod.).

V této kapitole dále rozebereme některé další a více konkrétní příčiny, kvůli kterým nejčastěji dochází ke zvýšenému výskytu agresivity u dětí a mládeže. V literatuře je možné nalézt celou škálu těchto příčin, některé z nich uvádí Martínek:⁸⁴

- **Potvrzování funkčnosti agrese.** Někteří jedinci mají zvýšenou tendenci agresí zastrašovat, posilovat si místo v kolektivu, popřípadě v celé škole. Jedinci, kterým agrese funguje k prosazení svých zájmů a své pozice, velice často ztrácí zábrany, kam až lze zajít. Agrese začne sloužit jako nástroj k řešení jakéhokoliv problému a v dospívajícím věku z nich ve velké většině případů vyrůstají jedinci s tendencí k sociálně patologickému chování násilného typu.
- **Agrese a vliv party (subkultury).** Jedinec se často identifikuje s normami těchto skupin, významnou roli hraje fenomén vůdce, jehož chování se stává příkladem pro ostatní. Pokud je agrese skupinou přijímána za normu, má tendenci se s ní mnohdy bezmyšlenkovitě ztotožnit, ztrácí tak individualitu, zdravý rozum a jedná pod vlivem davu. Pod tlakem skupiny ztrácí kontrolu nad vlastní agresivním chováním a dopouští se činů, které by sám za normálních okolností neprovedl.
- **Mediální násilí.** Představuje u dětí a mládeže jednu z příčin agresivního chování. Je faktem, že média mají velkou moc ovlivňovat myšlení, jednání i cítění lidí. Např. prostřednictvím televize lze manipulovat s informacemi, zjednodušovat realitu, jednoznačně upřednostňovat některé názory.

5.3.2 Druhy agrese

Literatura uvádí mnoho různých způsobů členění agresí, např. je to členění podle toho, čeho chceme agresivním chováním dosáhnout (získat nějaký předmět nebo donutit někoho k nějakému jednání).

---

⁸⁴ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha, 2009, s. 67-80.

Dalším způsobem je rozdělení podle toho, jakým směrem nebo komu agresi adresujeme (agrese vybitá na neživém předmětu, agrese vybitá na zvířeti, autoagrese). Další dělení uvádí Martínek⁸⁵, přičemž rozlišuje, zda je jedinec napaden přímo fyzicky – tzn. pohrabelem apod., projevem nepřímé fyzické agrese je ničení majetku oběti.

Dále je možno agresi dělit podle toho, kde k ní dochází. Z tohoto členění zmíníme agresi školní, která je často skloňována s pojmem šikana. V dnešní době není výskyt tohoto fenoménu ve školách nijak ojedinělý. Dříve se hovořilo především o jiných relativně uzavřených celcích, např. armáda, avšak právě takové skupiny mají se školou podobné atributy, třebaže není snadné tyto skupiny opustit.

Školu shledává jako typické prostředí pro agresivní chování mládeže Muhlpačr⁸⁶ a zároveň udává dva typy agrese, které jsou pro školní prostředí typické:

1. Agresivita ve vztahu učitele a žáka.

- **Agrese směrem k žákovi.** Hlavní příčinou je, že náš školský systém je založen na autoritářském způsobu výchovy s důrazem na disciplínu a dodržování pravidel a je často doplňován odstupem učitele od žáka. Hranice mezi pozitivním, výchovným, formujícím vlivem a omezováním osobní svobody a znásilňováním osobnosti žáka je velmi úzká a často není složité tuto hranici překročit.
- **Agrese směrem k pedagogovi.** Mladí začínající učitelé, kteří přicházejí do školy s iluzemi o dorozumění se svými žáky prostřednictvím přátelského chování, velmi často narážejí na agresivitu ze strany žáků, kteří vnímají přátelské jednání jako slabost. Velmi často se žáci stávají agresivními v případě, že se učitel stává slabým a bezradným.

2. Agresivita mezi vrstevníky.

- K agresivitě ve třídě dochází zejména v situaci, kdy se do sociální špičky dostanou agresivní a problematičtí jedinci. V takové situaci zpravidla vzrůstá celková agresivita a potyčky mezi spolužáky se stávají převažujícím způsobem řešení konfliktů.

---

⁸⁵ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha, 2009, s. 29.

⁸⁶ MÜHLPAČR, P. *Sociální patologie*. Brno, 2001, s. 77-79.

V některých případech se skupina soustředí na jednoho či dva jedince, kteří jsou pak terčem, na němž se agresivita a emocionální napětí ostatních vybíjí. V takovém případě se pak jedná o specifickou formu agrese, o šikanu.

5.3.3 Motivace k agresivnímu chování

V této kapitole se budeme zajímat motivacemi, které mohou pachatele vést k agresivnímu chování, a poodhalíme, jak agresivitu vnímá společnost v kontextu různých druhů motivací. Trend, který nastolují média tím, že denně zobrazují násilí, je zřetelný – různé formy násilí jsou považovány za normální, čímž dochází ke zvyšování tolerance společnosti k agresivitě.

Fischer a Škoda uvádějí následovně motivované agresivní chování:⁸⁷

- Relativně nejvíce tolerovanou a pro velký počet jedinců nejlépe pochopitelnou je agrese, k jejímuž vzniku dochází z důvodu obrany. Míra tolerance je pochopitelně variabilní vzhledem k závažnosti útoku a intenzity obrany.
- Dalším motivem pro vznik agrese je pomsta. Zde už je míra tolerance nižší, protože k agresivnímu jednání nevede přímá reakce.
- Odlišným motivem je užití agrese k uspokojování některých potřeb. Většinou se jedná o potřeby materiální, potřeby seberealizace, ale také různé formy vydírání. Tolerance k agresii tohoto typu se ve společnosti vyskytuje zřídka.

Problém agresivity úzce souvisí s všeobecným trendem – pluralitou hodnot a norem. Tento problém plurality spočívá v možnosti ztráty orientace jedince v tom, co je ještě v pořádku, a co už normu překračuje. Další rovina problému je, zda jednotlivé subkultury společnosti, které fungují na často rozdílných či dokonce protichůdných normách, mohou společně existovat bez toho, aby mezi nimi docházelo k agresivním aktům.⁸⁸

---

⁸⁷ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 53-54.

⁸⁸ ONDREJKOVIČ, P. et al. *Sociálna patológia*. 2. vyd. Bratislava, 2001, s. 73.

5.3.4 Eliminace agresivity

Základní způsoby, jak eliminovat agresivitu:⁸⁹

- **Farmakologická léčba.** Bývá součástí psychiatrické péče a často souvisí se sníženou schopností ovládat své impulzivní chování a způsoby uspokojování potřeb.
- **Psychoterapie.** Jedná se o poměrně často využívanou metodu pro eliminaci agresivity. V praxi se jedná o širokou škálu různých tréninkových a terapeutických aktivit. Využíván bývá tzv. sociální výcvik, individuální poradenství a intervence v krizových situacích.
- **Ovlivňování veřejnosti.** Míra tolerance k agresivním jevům je dána postojem společnosti. Jedná se tedy především o problematiku norem a tolerančního limitu norem. Značnou úlohu při ovlivňování veřejnosti mohou sehrát média, dále různé instituce, a to jak formální (škola), tak neformální (zájmové instituce).

V kontextu zvládnutí a řešení agrese u dětí a mládeže se pro zvládnutí emočního výboje mimo jiné doporučuje použít agrese vybité na neživém předmětu (boxovací pytel, matrace). Dále se často mluví o trestu, který je zabudovaný téměř v každém společenském systému, včetně školy. Předpokládá se, že by měl redukovat agresi. Je faktem, že agresi někdy skutečně snižuje, může ji však v určitých situacích i posilovat. Právě kvůli tomu je třeba v používání trestů postupovat obezřetně.⁹⁰

5.4 Další poruchy chování, se kterými se můžeme setkat

V této kapitole se pokusíme o stručné shrnutí různých typů poruch chování, se kterými se můžeme u dětí a mládeže setkat. Jde o přehled nežádoucích projevů chování. Takovým projevem je bezesporu **lhaní**. Můžeme rozlišit lhaní aktivní, kdy se jedinec snaží vyhnout trestu nebo sám sebe pomocí lži chránit, a lhaní pasivní, což vlastně znamená „pouze“ neříct pravdu za účelem ochrany před nepříjemnostmi.

---

⁸⁹ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 57-58.

⁹⁰ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha, 2009, s. 81.

Dalším projevem problémů mládeže jsou **útěky z domova**, které bývají reakcí na subjektivně neřešitelnou situaci, tzn., že může jít o únik z tíživé rodinné situace, pokus vyhnout se nějaké stresové situaci (např. trestu), řešení problémů ve škole, z motivu nešťastné lásky apod. **Toulání** spolu se **záškoláctvím** bývají podobně jako u útěků z domova formami protestů vzhledem k nějaké tíživé situaci v rodině.

5.4.1 Delikvence a kriminalita

Obvykle se pod pojmem **delikvence** rozumí protispolečenské chování, které nedosahuje stupně nebezpečnosti trestného činu, nebo závadné chování osob, které nejsou vzhledem ke svému věku ještě plně odpovědné. Právě proto se pojem delikvence používá pro označení trestné činnosti mládeže, která do jisté míry souvisí s neukončeným procesem biologického, mentálního a sociálního zrání, což vede ke společensky netolerovatelným formám řešení různých životních a konfliktních situací.⁹¹

Kriminalitu můžeme definovat jako výskyt chování, které je v dané společnosti trestné. Jedná se o souhrn trestných činů, které se v konkrétní společnosti vyskytly a vyskytují. Jsou to činy, které jsou sankcionovatelné podle trestního zákona.⁹²

Je třeba si uvědomit, že delikvence je spolu s kriminalitou vlastně specifickým projevem agresivity, kterou jsme rozebrali v předcházející kapitole. Proto se mohou příčiny, které ovlivňují rozvoj delikvence, shodovat s příčinami, které ovlivňují agresivitu.

Na vině delikventního nebo kriminálního chování mohou být samozřejmě **faktory biologické**, mezi které bychom řadili např. hyperaktivitu nebo bychom sem mohli zařadit věk a pohlaví. Fischer⁹³ uvádí, že muži se dopouštějí delikvence i trestné činnosti více než ženy a že značná část vězeňské populace je tvořena muži do 26 let.

Dále mohou být činitelem **faktory psychické**. Vykopalová⁹⁴ řadí mezi psychické faktory problém snížené úrovně rozumových schopností.

---

⁹¹ KAPR, J. *Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny*. 2. vyd. Praha, 1994, s. 80.

⁹² FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 156.

⁹³ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha, 2009, s. 157.

⁹⁴ VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc, 2002, s. 129.

Na počátku je to problematický vztah takového jedince k rodičům, který má pro svůj handicap obtížnější postavení ve škole, ve vztahu ke spolužákům i k učiteli. Podprůměrné školní výsledky vyvolávají negativní odezvu v rodině i ve škole, což má vliv na utváření vyšších sociálních dovedností, jako např. schopnost řešit konflikty a vyhýbat se konfliktním situacím, smysl pro morální hodnoty apod. V těchto případech se stávají snadno příslušníky různých part, jejichž náplň bývá v rozporu se společenskými normami.

Pokud hovoříme o **faktorech sociálních**, tak máme na mysli zejména výchovné působení rodiny, vliv vrstevnických part, vliv médií a další průvodní sociální jevy. Kapr⁹⁵ uvádí, že na delikvenci mládeže má mj. velký vliv také způsob trávení volného času.

V následujících bodech zmíníme některá specifika, která jsou pro trestnou činnost mládeže charakteristická:⁹⁶

- Trestná činnost je častěji páchána se spolupachateli a ve skupině.
- Příprava trestné činnosti je nedokonalá, obvykle schází prvek plánování.
- Chování mladistvých pachatelů se vyznačuje neúměrnou tvrdostí, která se projevuje ničením předmětů a znehodnocením zařízení.
- Většinou zde má svůj podíl alkohol, popřípadě jiná látka, která podporuje agresivitu, nekoordinovanost pohybů a nepřiměřené reakce.
- Mladiství jednají více emotivně než rozumově.

---

⁹⁵ KAPR, J. *Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny*. 2. vyd. Praha, 1994, s. 80.

⁹⁶ MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno, 2001, s. 68.

6 PREVENCE A ŘEŠENÍ RIZIKOVÝCH JEVŮ MLÁDEŽE V PŘÍBRAMI

6.1 Statistiky sociálně závadných jevů mládeže v Příbrami⁹⁷

Trend, který lze vyvodit z celkových statistik hovoří poměrně jasně. Zatímco v letech 2005-2007 byl trend počtu spáchaných trestných činů v Příbrami stoupající, tak během let 2007-2011 začaly tyto hodnoty značně klesat (viz Tabulka 1). Hodnoty se vztahují ke všem trestným činům spáchaným na území města, bez ohledu na věk jedinců, kteří se jich dopustili.

Tabulka 1: Celková trestná činnost v Příbrami (2005-2011)

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Celkový počet trestných činů	1871	2409	2464	2129	1967	1524	1507

Nás však primárně zajímají nežádoucí jevy mládeže. Konkrétní údaje, které zmíníme, jsou evidované trestné skutky (viz Tabulka 2), činy dětí do 15 let, které by byly jinak trestnými činy (viz Tabulka 3), nejčastěji páchané přestupky (viz Tabulka 4) a poruchové chování a jednání mládeže (viz Tabulka 5). Tabulky nám přiblíží vývoj vyšetřovaných případů ve zmíněných kategoriích za poslední 3-4 roky.

---

⁹⁷ FÁRA, M. et. al. *Koncepce prevence kriminality města na léta 2009 – 2011* [online]. Příbram : Město Příbram, 2008. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.

FÁRA, M. et. al. *Koncepce prevence kriminality města na léta 2012 – 2015* [online]. 2012 [cit. 2. 3. 12]. Příbram : Město Příbram, 2011. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.

FÁRA, M. et. al. *Městský program prevence kriminality na rok 2008, 2009, 2010, 2011, 2012* [online]. 2008-2012 [cit. 2. 3. 12] Příbram : Město Příbram, 2012. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.

Tabulka 2: Trestné skutky spáchané mládeží v Příbrami (2007-2011)

Rok	2007	2008	2009	2010	2011
Skutky spáchané mládeží celkem	28	39	23	9	7
Z toho mladiství	21	33	21	9	7
Z toho nezletilí	7	6	2	0	Nedostupná informace

Tabulka 3: Nejčastěji páchané činy dětí do 15 let, které by byly jinak trestnými činy (2007-2010)

Typ spáchaného činu	Rok			
	2007	2008	2009	2010
Krádež	15	9	11	7
Poškození cizí věci	11	3	3	2
Výtržnosti	5	1	2	2

Tabulka 4: Nejčastěji páchané přestupky mladistvých (2007-2010)

Typ spáchaného přestupku	Rok			
	2007	2008	2009	2010
Přestupek proti majetku	10	9	17	15
Přestupek proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích	6	6	11	13
Přestupek proti občanskému soužití	5	5	11	14

Tabulka 5: Nejčastěji řešené opakované poruchy chování a jednání (2007-2010)

Typ poruchového chování a jednání	Rok			
	2007	2008	2009	2010
Výchovné problémy	34	41	32	33
Záškoláctví	19	16	21	28
Experimentování s drogou	11	13	12	14

Od roku 2008 město Příbram zveřejňuje zaznamenané případy rizikových jevů řešených v příbramských základních školách (četnost jejich výskytů je uvedena v Tabulce 6). Pod pojmem rizikové jevy si můžeme představit především užívání tabáku, excesy s alkoholem, vandalismus, šikanu nebo jiné projevy agresivity.

Tabulka 6: Zaznamenané rizikové jevy v příbramských základních školách

Škola	Školní rok			
	2008/2009	2009/2010	2010/2011	celkem
ZŠ pod Svatou Horou Příbram	22	20	19	61
ZŠ Jiráskovy sady č. 273, Příbram 2	20	22	39	81
ZŠ 28. října 1, Příbram 7	71	98	63	232
ZŠ, Prokopská 337, Příbram 6 - Březové Hory	45	60	76	181
ZŠ Školní 75, Příbram 8	7	6	7	20
Waldorfská škola, Hornická 327, Příbram 2	Neevidováno	4	3	7

Ke všem uvedeným statistickým údajům je třeba říci, že se jedná pouze o statistiky zaznamenaných případů, tzn. případů, při kterých byl pachatel nějakým způsobem vyšetřován. Z tohoto důvodu se můžeme domnívat, že počty činů, na které se nepřišlo, mohou námi uvedené hodnoty i několikanásobně převyšovat.

Pokud hovoříme o kriminalitě a o nežádoucích jevech mládeže, tak je na místě zmínit, které z jevů jsou pro naši lokalitu ty nejproblémovější. Tyto údaje nejsou obsaženy ve výše uvedených tabulkách, ale jsou vyhodnoceny ze statistik Městských programů prevence a z Konceptí prevence kriminality města vydaných za posledních 5 let. Průřezem let 2007-2011 se jako nejčastěji páchané profilují dvě skupiny činů. V první skupině to jsou činy majetkové, které tvoří krádeže všeho druhu. Druhou výraznější skupinou často páchaných činů jsou činy násilné, které však nedosahují ani polovičních hodnot oproti skupině první.

6.2 Prevence a řešení rizikových jevů mládeže v Příbrami

V předešlých kapitolách jsme věnovali dostatečné množství prostoru sociálně patologickým jevům mládeže, tato kapitola popisuje, jakým způsobem jsou ve městě tyto jevy eliminovány. Současné úsilí města dokumentuje výrok starosty města Josefa Řiháka, který uvedl: „Chceme se zaměřit na dlouhodobou a komplexní práci s dětmi a mladistvými, kteří jsou ohroženi kriminalitou nebo rizikovými jevy či pocházejí ze sociálně znevýhodněného prostředí.“⁹⁸ Cílem této kapitoly je zkoumat současné fungování města, škol a jiných iniciativ působících v Příbrami.

6.2.1 Minimální program prevence sociálně patologických jevů v ZŠ

Tento program zahrnuje všechny základní školy na území města a je používán k eliminaci sociálně závadného chování. Tyto školy jsou navštěvovány nejen dětmi z Příbrami, ale i těmi z blízkého okolí. Garantem jeho vypracování i realizace je školní metodik prevence. Většina škol má tento program zpracován velmi kvalitně a většinou zahrnuje i postupy při výskytu sociálně patologického jednání. Při naplňování programu dochází často ke spolupráci s většinou iniciativ, které ve městě působí a které často své služby školám samy nabízejí.

---

⁹⁸ *Tisková zpráva: 22. 2. 2012: Rozhovor se starostou o prevenci kriminality do roku 2015* [online]. 2012 [cit. 2. 3. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.pribram.eu/index.php?vid=1829>>.

Jako příklad náplně takového programu prevence uvedeme konkrétní činnosti libovolně zvolené základní školy (ZŠ Školní 75, Příbram 8), který je určen 7. 8. a 9. ročníkům. **Pro žáky 7. ročníků** připravuje centrum adiktologických služeb Magdaléna program primární prevence „Šikana“, „Nelegální návykové látky“, „Hodnoty“ (životní hodnoty, jejich utváření a význam), interaktivní program pro třídní kolektiv „Co je pro mě vlastně důležité“ a program věnovaný problematice drog „Proč s tím vlastně někdo začíná“. **Pro žáky 8. ročníků** je určen program primární prevence pořádaný adiktologickým centrem Magdaléna „Zneužívání návykových látek a legislativní rámec“, „Problematika sekt a jejich nebezpečí“, „Gambling a ostatní závislosti“, Počítače, automaty, sekty a jiné závislosti“, „Co je větší riziko“ (nelegální návykové látky), „Partnerské vztahy a sex“. Dále se žáci 8. ročníků účastní programu Policie ČR a MUSADO na téma „Možnosti sebeobrany v krizových situacích“. „Prevenici s fotbalem“ pro ně realizuje městská policie ve spolupráci s MěÚ Příbram a FK Marilou Příbram. Středisko výchovné péče organizuje „Blok etické výchovy“ (vztahy v kolektivu). **Pro žáky 9. ročníků** fungují následující programy: „Partnerské vztahy a sex“, „Předsudky a tolerance“, Videoprojekce filmů s problematikou návykových látek, Seznámení se službami K-centra přímo v tomto zařízení, „Co teď“ (rozhodování v mezních životních situacích), „Když mě něco štve“, „Drogy a zákon“.⁹⁹

6.2.2 Centrum primární prevence Magdaléna

Tato organizace vlastní Certifikaci odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence uživatelů návykových látek. Obdržení certifikátu je formálním uznáním, že program odpovídá stanoveným normám kvality a komplexnosti na základě posouzení norem, které stanovila Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Magdaléna je zařízení, které působí na poli primární, sekundární a terciární prevence. Primární prevence = předcházení užívání u osob, které dosud nejsou s drogou v kontaktu. Sekundární prevence = předcházení vzniku a rozvoji závislosti u osob, které již drogu užívají, terciární prevence = předcházení vážnému nebo trvalému zdravotnímu nebo sociálnímu poškození.

---

⁹⁹ FÁRA, M. et. al. *Koncepce prevence kriminality města na léta 2012 – 2015* [online]. Příbram : Město Příbram, 2011. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <<http://www.pribram.eu/document.php?obrid=17449>>.

Na cílovou skupinu dětí a mládeže je zaměřen především Program 3P, který nabízí programy primární prevence užívání návykových látek. V rámci programů jde především o posilování hodnot nedrogového způsobu života a o předcházení rizikovému chování dětí a mládeže.¹⁰⁰

Do nabídky programů patří: Dlouhodobý program pro žáky 2. stupně ZŠ, navazující Interaktivní semináře pro SŠ, Exkurze do nízkoprahového zařízení nebo nadstandardní nabídka na základě domluvy a speciálních požadavků klienta.¹⁰¹

Ve prospěch této organizace hovoří zejména její opravdu široký komplex aktivit, skrze které nabízí pomoc. Velmi pozitivní je i oslovený počet osob z řad mládeže. Pro ukázkou, ve školním roce 2009/2010 bylo uspořádáno 17 interaktivních seminářů pro SŠ, při němž bylo kontaktováno 329 středoškoláků. Dlouhodobého programu prevence pro žáky 2. stupně ZŠ se ve stejném období zúčastnilo 1 052 žáků z 51 tříd.¹⁰²

6.2.3 NZDM Bedna

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Bedna je zaměřené na pravidelnou a systematickou práci s neorganizovanými dětmi a mládeží. Svým klientům nabízí bezpečný prostor pro realizaci volnočasových aktivit v širokém záběru od těch základních, jako je kreslení nebo poslech hudby, přes složitější aktivity jako využívání výtvarné dílny nebo práce s počítačem, až po akce nadstavbové jako výlety do přírody nebo exkurze. Pobyt v Bedně není podmíněn přihláškou, placením příspěvků ani pravidelnou docházkou apod. Důležitou součástí nabídky je podpora a pomoc při zvládání obtížných situací, se kterými se mladí lidé setkávají. K dalším možnostem zařízení patří nadstavbové vzdělávací a volnočasové aktivity.

---

¹⁰⁰ FÁRA, M. et. al. *Koncepce prevence kriminality města na léta 2009 – 2011* [online]. Příbram : Město Příbram, 2008. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.

¹⁰¹ *Magdaléna, o.p.s. Prevence a léčba drogových závislostí.* [online] 2012 [cit. 2012-2-3] Dostupný z WWW: <<http://www.magdalena-ops.cz/index.php?c=prod&detail=92>>.

¹⁰² FÁRA, M. et. al. *Koncepce prevence kriminality města na léta 2012 – 2015* [online]. Příbram : Město Příbram, 2011. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <<http://www.pribram.eu/document.php?obrid=17449>>.

Cílovou skupinou jsou neorganizované děti a mládež zejména ze sociálně znevýhodněného prostředí ve věku od 11 do 20 let z Příbrami a blízkého okolí.¹⁰³

V roce 2010 docházelo do Bedny průměrně 30 klientů denně. Dále Bedna evidovala 2360 případů poskytnutí prostoru mládeži, 4799 poskytnutých výkonů jako např. sociální poradenství, informační servis, kontakt atd. Počet nových zájemců se v roce 2010 zastavil na čísle 298.¹⁰⁴ V roce 2010 fungovalo toto zařízení 2krát týdně, od července 2011 se rozšířila otevírací doba pro klienty na 4 dny v týdnu.¹⁰⁵

6.2.4 Občanské sdružení ITYTAKY

Toto sdružení vzniklo v roce 2010 s cílem využít a rozvíjet dobrovolnickou práci s klienty ohroženými sociálně patologickými jevy. Hlavní činnosti jsou zaměřeny na podporu volnočasových aktivit dětí a mládeže. Vztah mezi dobrovolníkem a dítětem vzniká v rámci tzv. programu „5P“ (péče, pomoc, prevence, přátelství, podpora) a trvá minimálně 6 měsíců. Dobrovolník musí být starší 18 let a musí splnit podmínky pro práci s dětmi a absolvovat tzv. psychosociální výcvik. Programem 5P se rozumí preventivní volnočasový program pro děti postavený na principu dobrovolného vztahu mezi dítětem a dobrovolníkem. V letech 2009-2010 se projektu pravidelně zúčastňovalo 15 dětí a 10 dobrovolníků (studentů gymnázia). V roce 2010 proběhlo 150 setkání dobrovolníků s dětmi, což činí 252 hodin celkem. Jako priority pro další působení je stanoveno např. získat odpovídající prostorové zázemí, zvýšit počet dobrovolníků a klientů, rozšíření nabídky volnočasových aktivit apod.¹⁰⁶

---

¹⁰³ Ponton, občanské sdružení NZDM Bedna. Závěrečná zpráva za období 1. 1 – 31. 12. 2010 [online]. 2012 [cit. 3.2 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ponton.cz/download/2011/04/Z%C3%81V%C4%9ARE%C4%8CN%C3%81-ZPR%C3%81VA-2010-textov%C3%A1-%C4%8D%C3%A1st.pdf>>.

¹⁰⁴ FÁRA, M. et. al. *Koncepce prevence kriminality města na léta 2012 – 2015* [online]. Příbram : Město Příbram, 2011. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <<http://www.pribram.eu/document.php?obrid=17449>>.

¹⁰⁵ Mesto-pribram. *Oficiální portál města Příbram. Hodnotící zpráva o plnění Koncepce prevence kriminality města na léta 2009 – 2011.* [online]. 2011 [cit. 2. 3. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.mesto-pribram.cz/document.php?obrid=17448>>.

¹⁰⁶ ITYTAKY, občanské sdružení. *Výroční zpráva za rok 2010* [online]. 2012 [cit. 3.2 2012]. Dostupný na WWW: <<http://www.itytaky.cz/pages/vyrocní-zpravy>>.

6.2.5 Středisko výchovné péče

Ve městě je ambulantní pracoviště Střediska výchovné péče, které je detašovaným pracovištěm Diagnostického ústavu Praha - Hodkovičky. Základním posláním střediska je poskytování preventivně výchovné, soustavné a komplexní péče dětem a mládeži, u nichž je dominantní porucha chování. Klienti sem přicházejí většinou na doporučení školy nebo někoho, kdo byl osobně se spoluprací spokojen. Bez potíží funguje i spolupráce v péči o problémové děti s pedagogicko-psychologickou poradnou a pracovníky OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí) a Policií ČR.¹⁰⁷

Odborní pracovníci střediska nabízí klientům s rizikem nebo s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji okamžitou a všestrannou výchovnou péči. Při zachycení prvních signálů výchovných problémů pomáhají předcházet jejich rozvoji, při vážnějších výchovných poruchách pomáhají odstraňovat, či zmírňovat již vzniklé poruchy chování. Konkrétně pracovníci střediska provádějí etopedickou diagnostiku poruch chování a sociálního vývoje, sociální diagnostiku podmíněnosti příčin poruch a mapování rodinných vztahů. V případě potřeby lze spolu s klientem a jeho rodiči vypracovat individuální výchovný plán pomoci.

Programy pro třídní kolektivy jsou realizovány na konkrétní žádost škol. Jejich obsah je zaměřen na řešení vztahových problémů mezi vrstevníky, šikany a školního násilí. Ve školním roce 2010/2011 požádalo o služby střediska 304 klientů v průměrném věkovém složení: 8% předškolní děti, 78% školní děti (z toho 37% mladší a 41% starší školní věk) a 14% středoškoláci.¹⁰⁸

6.2.6 Aktivity města

Priorita nazvaná „Děti a mladiství“ tvořila spolu s prioritami „Snížení počtu vykradených vozidel“, „Senioři“ a „Podpora Města Příbram v oblasti prevence kriminality“ základní osu koncepce prevence kriminality města na léta 2009-2011.

---

¹⁰⁷ FÁRA, M. et. al. *Koncepce prevence kriminality města na léta 2009 – 2011* [online]. Příbram : Město Příbram, 2008. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.

¹⁰⁸ FÁRA, M. et. al. *Koncepce prevence kriminality města na léta 2012 – 2015* [online]. Příbram : Město Příbram, 2011. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <<http://www.pribram.eu/document.php?obrid=17449>>.

Stručně si tedy představíme, jakým způsobem se snaží město působit proti rizikovým jevům mládeže, jaké k tomu využívá nástroje a jak se daří koncepci plnit.

Hodnotící zpráva o plnění Koncepce prevence kriminality města na léta 2009 až 2011 uvádí následující opatření a aktivity:¹⁰⁹

1. Vhodné využití volného času dětí a mládeže

- **Projekt „umožnit veřejnosti využívat školní hřiště“.** Zejména po skončení vyučování, v odpoledních hodinách a o víkendech. Tuto aktivitu se dařilo plnit, byla zpřístupněna 4 hřiště v areálech jednotlivých škol po dobu letních prázdnin.
- **Zřízení nízkoprahového zařízení pro děti a mládež.** O provozování NZDM v Příbrami projevil zájem občanské sdružení Ponton. Město Pontonu pronajalo vhodné prostory pro provozování tohoto zařízení. Město Příbram dále pomohlo prostřednictvím dotace z MV ČR dovybavit prostory NZDM.
- **Modernizace skateparku.** Modernizovat skatepark tak, aby se stal oblíbeným místem pro trávení volného času dětí a mládeže. V roce 2009 byly instalovány nové překážky, pro návštěvníky areálu extrémních sportů, kteří pocházejí ze sociálně slabých rodin (dětí a mladistvů ve věku 6-18 let) byla zdarma zřízena půjčovna vybavení. V roce 2009 a 2010 zde fungovala škola pro začátečníky z řad dětí a mladistvých, kteří se zde mohli pod dohledem odborníka naučit základům jednotlivých zde provozovaných sportů.
- **Sportovně – kulturní akce.** Město spolupracovalo se sportovními kluby při aktivitách zaměřených na prevenci sociálně patologických jevů, především šlo o aktivity spadající do primární prevence. Jednalo se o pokračování v projektu Fotbal proti zločinu ve spolupráci s 1. FK Příbram.

---

¹⁰⁹ *Město-Příbram. Oficiální portál města Příbram. Hodnotící zpráva o plnění Koncepce prevence kriminality města na léta 2009 – 2011.* [online]. 2011 [cit. 2. 3. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.mesto-pribram.cz/document.php?obrid=17448>>.

Dále město v roce 2009 začalo spolupracovat s KBC Příbram, s kterým realizovalo řadu akcí pro příbramské základní školy v rámci projektu Sportem proti drogám a kriminalitě. Od roku 2010 město Příbram a městská policie realizují společně s Volejbalovým oddílem Příbram projekt prevence užívání návykových látek se zaměřením na kouření s názvem S volejbalem proti kouření.

2. Efektivnější spolupráce jednotlivých subjektů při práci s problémovou mládeží

- **Pravidelné setkávání metodiků prevence s odborníky ze samosprávy a neziskovými organizacemi.** Pravidelné setkávání školních metodiků prevence s odborníky na prevenci kriminality dětí a mládeže a případná participace odborníků ze samosprávy, policie, města Příbram a neziskových organizací při realizaci Minimálních preventivních školních programů. Setkání se pravidelně uskutečňuje 2krát do roka.
- **Koordinovanost aktivit v oblasti prevence kriminality.** Myšleno především ve smyslu prevence prováděné ve školských zařízeních, předávání zkušeností v rámci pracovní skupiny prevence kriminality.

3. Poradenství

- **Vydávání a distribuce preventivně informačních tiskovin.** Cílové skupině byly v roce 2009 a 2010 při jednotlivých besedách distribuovány sešitky s kontakty pro případ řešení obtížné životní situace „Nevíš si rady“. Dále se město podílelo na tisku materiálů z oblastí prevence užívání návykových látek (ve spolupráci s Magdalénou o.p.s.). Byly vytištěny letáky Zásady bezpečného chování pro žáky ZŠ a studenty SŠ. Byl zpracován Katalog poskytovatelů sociálních služeb na Příbramsku, který mladým lidem poskytne souhrnné informace o možnostech, na které organizace se s žádostí o pomoc mohou obrátit.
- **Besedy.** Je realizována řada projektů zaměřených na prevenci sociálně patologických jevů. Samostatně město realizuje Evropský projekt prevence návykových látek EU-DAP, Zásady bezpečného chování pro 1. stupeň ZŠ, Mezilidské vztahy pro 2. stupeň ZŠ apod.

Nebo ve spolupráci s dalšími subjekty jako např. s 1. FK Příbram (Fotbal proti zločinu), s KBC Příbram (Sportem proti drogám a kriminalitě), s Tilius o.s. (Bezpečné chování při napadení a sebeobrana, Bezpečné používání zábavné pyrotechniky) a s Volejbalovým oddílem Příbram (S volejbalem proti kouření).

Projekt Doučko

Projekt „Doučko“ je úspěšný projekt města zaměřený na podporu vzdělávání dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí. Stejně jako u většiny aktivit stojí za „doučkem“ řada partnerů z neziskových organizací. Tento projekt souvisí s již zmíněným nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež NZDM Bedna. U jeho uživatelů byla od října 2010 evidována zvýšená potřeba pomoci se školní přípravou. Jednalo se zejména o děti na 2. stupni základní školy. Tyto děti mají často velmi špatný prospěch a některé již musely opakovat ročník. Doma se příliš neučí, jelikož k tomu nemají vhodné podmínky či dostatečnou motivaci. Rodiče jim často nedokážou s danou látkou pomoci (samí jí nerozumí) nebo na děti nemají čas. Potřeba individuálního doučování navazuje i na fakt, že samy děti mají motivaci se svým prospěchem něco dělat. Obrací se proto na kontaktní pracovníky NZDM Bedna, kteří jsou však v rámci otvírací doby schopni uspokojit pouze malou část zakázek. Prostorů klubu, kde se pohybuje mnoho uživatelů, nevyhovuje rovněž podmínkám pro zajištění soustředěnosti a klidného prostředí pro doučování. Individuální práce s 5 dětmi za období říjen-prosinec 2010 přinesla konkrétní výsledky. Díky pravidelnému doučování jsou schopni látku lépe pochopit a odráží se to i na jejich školním hodnocení. V Příbrami nebyl nikdy podobný projekt realizován. Existují sice jednotlivci, kteří nabízejí hodiny doučování, ale tyto služby jsou vždy placené. Děti ze sociálně slabých rodin si to nemohou dovolit. Lze předpokládat, že se v rámci projektu bude průběžně (dle individuálních potřeb jednotlivých dětí) doučovat cca 15-20 dětí ve věku od 8 do 15 let.¹¹⁰

---

¹¹⁰ FÁRA, M. et. al. *Městský program prevence kriminality na rok 2011* [online]. Příbram : Město Příbram, 2011. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.

Projekt Sdílení

Tento projekt je ukázkou snahy města o zavedení nového programu v oblasti sekundární prevence. Projekt by měl být realizován od ledna do října roku 2012. Městský program prevence kriminality na rok 2012¹¹¹ popisuje „Sdílení“ jako projekt zaměřený na komplexní práci s rodinami, kde je riziko výskytu kriminálního chování u jejich členů. Do projektu je zapojena celá řada dalších partnerů jako např. výchovní poradci základních škol, Magdaléna, o.p.s., Ponton o. s., odbor sociálních věcí, úřad práce apod. Hlavním cílem programu je odstranění kriminálně rizikového chování ve vytipovaných rizikových rodinách, a to prostřednictvím přímé, dlouhodobé a komplexní práce s jejími členy. Ukazuje se totiž, že v rodinách s dětmi s rizikovým chováním jsou určité obecné charakteristiky, které významně snižují jejich funkčnost a současně vytvářejí vysoce rizikové prostředí pro výchovu dětí. Rizikovými faktory jsou zejména nízká socioekonomická úroveň rodin, hmotná nouze, vysoká nezaměstnanost, neúplnost rodiny, osobnostní problémy rodičů.

Poradny

Město je také zřizovatelem dalších služeb, jako je **Poradna města Příbram**, ve které nabízí zcela bezplatně sociální službu „odborné sociální poradenství“. Prostřednictvím této poradny došlo od června 2010 do října 2011 k 550 kontaktům mezi poradci a klienty. Další službou je **Pedagogicko-psychologická poradna**, která se stará o děti ve věku od 3 do 19 let s následným rozdělením klientů do 3 věkových skupin. Celkový počet klientů ve školním roce 2010/2011 byl 1 448, z toho dětí předškolního věku bylo 365, dětí z 1. stupně ZŠ 537, z 2. stupně ZŠ 329, ze SŠ 210 a 1 klient také z VOŠ.¹¹²

---

¹¹¹ FÁRA, M. et. al. *Městský program prevence kriminality na rok 2012* [online]. Příbram : Město Příbram, 2012. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.

¹¹² FÁRA, M. et. al. *Koncepce prevence kriminality města na léta 2012 – 2015* [online]. Příbram : Město Příbram, 2011. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <<http://www.pribram.eu/document.php?obrid=17449>>.

Milan Fára, manažer prevence kriminality v Příbrami, uvádí, že je na většinu práce sám a např. v případě besed nemá sílu obejít všechny školy, které by chtěl. Také proto si při hodnocení fungování projektů váží vzájemné spolupráce všech zainteresovaných stran, tzn. města, neziskových organizací, sportovních klubů apod. V případě naposledy zmíněných sportovních klubů si Fára pochvaluje především zapojení samotných sportovců, kteří již dosáhli ve Městě určitého věhlasu, a tudíž jsou pro mladé lidi tou správnou autoritou. Navíc tvrdí, že pozitivní zpětná vazba zúčastněné mládeže ukazuje právě k projektům tohoto typu. Přitom tyto akce nic nestojí, protože se jedná o dobrovolnickou činnost. Jakousi odměnou nebo vedlejším vlivem pro kluby je pouze zviditelnění se. Velmi problematickým segmentem je podle Fáry financování projektů, přičemž zmiňuje, že město i stát mají peněz každý rok méně. Přesto většina financí pochází z dotací města, ministerstva vnitra, anebo sponzorských darů.¹¹³

---

¹¹³ FÁRA, M., manažer prevence kriminality pro město Příbram, Městská policie Příbram, 17. 2. 2012.

7 MOŽNOSTI ZÁJMOVÝCH AKTIVIT V PŘÍBRAMI

Pokud hovoříme o zájmových aktivitách, máme na mysli velmi široký pojem. Nejprve si tedy upřesníme, co pod tímto pojmem míníme v této kapitole a jaké zájmové aktivity nás budou primárně zajímat. Při jejich výčtu se zaměříme především na ty, které jsou pro mládež teoreticky vhodné nebo nějakým způsobem atraktivní. Opomeneme zařízení, která nedisponují kroužky, neposkytují možnost být součástí nějakého organizovaného kolektivu nebo nenabízejí činnost, která by měla soustavný charakter. Tím je míněno, že se ve výčtu nebudeme zaobírat např. lezeckou stěnou, tělocvičnami nebo budovou divadla. Samozřejmě jde v případě pronájmu lezecké stěny, tělocvičny nebo při návštěvě divadla o smysluplné trávení volného času, ale výčet všech podobných aktivit by nebyl vzhledem k rozsahu práce možný. Stěnu bychom mohli zmínit v případě, že by její pronajímatelé organizovali např. nějaké lezecké kurzy zaměřené na mládež, o tělocvičně bychom hovořili např., pokud by zde byl provozován nějaký sportovní kroužek, a v rámci divadla bychom zmínili možnost docházení do dramatického kroužku.

V Příbrami můžeme sledovat opravdu široký záběr aktivit, na které se mohou mladí lidé v Příbrami zaměřit. Pro přehlednost si v následujících 2 kapitolách rozdělíme zájmové činnosti do několika základních skupin, každou ze skupin stručně charakterizujeme z hlediska možností, které nabízí. V poslední podkapitole se pak budeme blíže zabývat sportovními aktivitami.

7.1 Sportovní aktivity

Fitness studia

V Příbrami v současnosti funguje kolem desítky zařízení, která se věnují fitness. Tato zařízení můžeme rozdělit na **klasické posilovny**, které využívají především muži, a na **studia zaměřující se na aerobní cvičení**. Tato zařízení využívají zejména ženy. Třetím typem jsou **komplexní fitness studia**, která spojují prostory posilovny s prostory pro aerobní cvičení v jeden komplex. Poslední zmíněný typ se v současnosti těší velké popularitě. Ceny v Příbrami se pohybují u posiloven v rozmezí 45-150 Kč. Aerobní kurzy se pak shodně pohybují ve všech zařízeních mezi 60-100 Kč za hodinu cvičení.

Bojové sporty

V Příbrami existuje také nabídka bojových sportů. O vhodnosti těchto aktivit pro mládež se zamyslíme v kapitole „Vlastní průzkum sportovních aktivit“. Ve městě funguje asi 5 organizací, které se věnují různým typům bojových sportů. Jedná se například o box, kickbox, K1, MMA, musado, judo, taekwon-do nebo aikido. Ceny se pohybují mezi 100-200 Kč za tréninkovou jednotku, podle jednotlivých provozovatelů.

Kolektivní sporty

Sportovních kolektivů je v Příbrami celá škála. Dohromady má příbramská mládež možnost zapojit se asi do 14 různých sportovních kolektivů. Z tradičních sportů to je např. fotbal, hokej, basketbal nebo volejbal. Registrujeme však i méně tradiční sporty jako americký fotbal, softbal, futsal nebo klub příbramských roztleskávaček (cheerleaders). Je velmi složité uvádět nějaké průměrné hodnoty, kolik kolektivní sport v Příbrami stojí. Ceny se hodně liší a promlouvá do nich spousta faktorů jako věk, jednorázové náklady na pořízení vybavení, frekvence tréninků, frekvence případných utkání apod. Nejnižší ceny se pohybují kolem 2 500 Kč ročně (americký fotbal, volejbal), u hokeje může cena absolvované sezóny dosahovat až 10 000 Kč.

Jiné sporty

Sportovní potápění, bruslařský klub, cykloklub, plavecký klub, tenisová škola, klub tanečního sportu, ski klub, různé tělovýchovné jednoty nebo svaz dobrovolných hasičů, to jsou další možnosti, jak aktivně trávit svůj volný čas. Tuto skupinu sportovních aktivit zmiňujeme především proto, abychom zdůraznili existenci opravdu široké nabídky sportovních volnočasových aktivit, které by také mohly být pro mládež zajímavé.

7.2 Jiné aktivity

Umělecky zaměřená zájmová činnost

V rámci umělecky zaměřených aktivit v Příbrami funguje kolem 10 různých souborů. Ve valné většině se jedná o divadelní soubory a pěvecké sbory, v nabídce je však i fotoklub nebo kurzy společenského tance a etikety.

Divadelní a pěvecké soubory na úrovni města mají spíše profesionální charakter, než aby fungovaly jako útočiště pro mládež. Ve směru k mládeži jsou variantou spíše umělecky orientované školní kroužky.

Ostatní zájmová činnost

Do této skupiny jsou zařazeny ač vhodné, tak v současné době nepříliš často provozované zájmové činnosti. To ovšem neznamená, že si níže zmíněné aktivity nenajdou mezi mládeží své příznivce. V Příbrami se nachází např. šachový oddíl, který se dokonce účastní regionálního přeboru. Ti, kteří mají v oblibě kynologii nebo přírodu, se mohou stát členem Českého kynologického svazu, jehož pobočka se nachází necelé 2 km od Příbrami, svou pobočku má v Příbrami také Český rybářský svaz, Svaz skautů a skautek ČR nebo Pionýrský klub. Za velmi úzce vyprofilované koníčky, které mají v Příbrami institucionální zastoupení, pak považujeme filatelistický klub, křesťanskou organizaci Royal Rangers a Klub vojenské historie.

Dům dětí a mládeže a Q-klub

Hlavní náplní DDM (Dům dětí a mládeže) je organizování kroužků, soutěží a táborů pro děti a mládež z Příbrami a okolí. Zejména nabídka kroužků pro mládež je opravdu široká. DDM nabízí country tance, moderní tanec, aerobik, zumbu, florbal, semináře keramiky, modelářský kroužek, dramatický kroužek, rybářský kroužek, zpěv a kytaru, sportovní tanec, sebeobranu, šachy. Roční ceny kroužků se pohybují mezi 700-1 200 Kč.¹¹⁴ Q-klub se věnuje technickému a přírodovědnému vzdělávání dětí a mládeže. Q-klub nabízí možnost přihlásit se do zájmových kroužků a během celého roku se účastnit akcí vědeckotechnického charakteru.¹¹⁵

---

¹¹⁴ *DDMPříbram. Oficiální portál domu dětí a mládeže Příbram* [online]. 2012 [cit. 14. 3. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ddmpribram.kvalitne.cz/krouzky.htm>>.

¹¹⁵ *Quido. Oficiální portál Q-klubu Příbram* [online]. 2012 [cit. 14. 3. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.quido.cz/cinnost.html>>.

7.3 Průzkum vybraných sportovních aktivit

Sportovní aktivity považujeme z hlediska ochrany před sociálně patologickými jevy za ty nejpodstatnější. O sportu je známo, že rozvíjí pohybové, koordinační, individuální, ale i kolektivní schopnosti. Zásadní ve smyslu prevence rizikových jevů je fakt, že jde o činnost organizovanou, pravidelnou a vedenou pod dozorem odborníků, kteří se snaží nasměrovat svěřence ke konkrétním cílům a lpí na jejich docházce. Sportování s sebou přináší pozitivní vzory, jelikož sportovci méně často kouří, pijí a obecně mají méně času na podobné aktivity. Velký důraz je u většiny sportů kladen na disciplínu, bez které se nedá zlepšovat, což je častým důvodem k zanechání sportovní činnosti. V této oblasti nacházíme největší nevýhodu. Ne každý dokáže trvale splňovat nároky, které jsou na něj v rámci dané činnosti kladeny. Další nevýhodou je určitá talentová podmíněnost, která není nezbytná, ale pro dlouhodobější udržení zájmu svěřence není nezanedbatelným faktorem.

Vlastní průzkum¹¹⁶

V rámci vlastního průzkumu možností sportovních aktivit v Příbrami následně porovnáme 10 vybraných organizací dle předem zvolených kritérií. Informace o organizacích, které nabízejí sportovní vyžití v Příbrami, jsou získány přímo od trenérů nebo jiných osob působících v jednotlivých institucích.

---

¹¹⁶ BARÁK, A., fotbalový trenér mládeže v FK Příbram, FK Příbram, 27. 3. 2012.

DATEL, P., trenér družstva amerického fotbalu Bobcats Příbram, Bobcats Příbram, 12. 2. 2012.

HÁJEK, J., trenér HFK Příbram, 12. 2. 2012.

HRALA, M., trenér mládeže v HC Příbram, 29. 2. 2012.

CHARYPAROVÁ, J., trenérka krasobruslení v BK Příbram, BK Příbram, 17. 2. 2012.

CHRISTINA, S., místopředseda Sokola Příbram, Sokol Příbram, 15. 2. 2012.

JERLING, D., trenér bojových sportů v KBC Příbram, kancelář KBC Příbram, 14. 2. 2012.

PETERKA, M., manažer Volejbalového oddílu Příbram, 20. 2. 2012.

TISAROVÁ, M., trenérka Cheerleaders Bobcats, 16. 2. 2012.

ŠNAJDR, V., trenér v Tenisové škole Příbram, Tenisová škola Příbram, 14. 2. 2012.

Každý zodpověděl 8 otázek. Úplné znění těchto otázek je uvedeno v příloze č. 1, odpovědi na ně pak nalezneme v příloze č. 2. Mezi hodnocené subjekty patří: BK Příbram (bruslařský klub), Bobcats Příbram (tým amerického fotbalu), HC Příbram (hokejový klub), HFK Příbram (futsalový tým), Cheerleaders bobcats (tým roztleskávaček), KBC Příbram (klub bojových sportů), Marila Příbram (fotbalový klub), Sokol Příbram, Tenisová škola a Volejbal Příbram.

Výsledky:

- 1. Z hlediska cílových skupin.** Ve většině zkoumaných sportovních organizací (8/10) je možné začínat s danou činností ve věku kolem 5 let a pokračovat v ní přes žákovské a dorostenecké kategorie až do dospělého věku. Tuto návaznost hodnotíme kladně zejména proto, že pokud se jedinec pro některý ze sportů nadchne, není nucen této činnosti zanechávat z jiných důvodů než z vlastní vůle (neuvažujeme-li zdravotní potíže apod.). Z této řady vybočují pouze cheerleaders a tým amerického fotbalu (2/10). Tyto sporty nejsou v Příbrami tolik rozvinuté, a proto dosud nemají příliš rozvětvenou mládežnickou základnu, lze je provozovat od 15 let.
- 2. Z hlediska zájmu ze strany mládeže o dané aktivity.** 5 z 10 zkoumaných sportovních týmů uvedlo, že se počet jejich aktivních členů z řad dětí a mládeže pohybuje mezi 20-50. Mezi těmito organizacemi jsou: tým amerického fotbalu, futsalový tým, hokejový klub, cheerleaders, klub bojových sportů. Ostatní sportovní organizace mají 100 a více aktivních stoupců z řad dětí a mládeže. Z těchto hodnot výrazně vystupuje Sokol Příbram, který uvedl více než 350 členů z řad dětí a mládeže. Názory tázaných osob na to, zda je trend nově přichozích sportovců rostoucí, či klesající, byly nejednotné. Názor, že je trend rostoucí, uvedly 4 z 10 organizací, klesající trend potvrdily 3 z 10 organizací a zbylé 3 uvedly nepravidelný vývoj nebo neuměly odpovědět. (V tomto souhrnu byly využity odpovědi z otázek č. 2 a č. 3, které jsou uvedeny v příloze č. 1.)
- 3. Hledisko možnosti uplatnění nově nabytých zkušeností.** U všech vybraných sportovních aktivit existuje možnost uplatnit nově nabyté dovednosti. Jednotlivé aktivity se liší jen mírou profesionality. 7 z 10 dotazovaných organizací umožňují realizovat se v daném sportovním odvětví na té nejvyšší úrovni a 3 uvedly možnost účastnit se soutěží mezinárodního charakteru.

- 4. Hledisko získávání nových členů.** Organizace se v získávání nových členů příliš neliší. Většinou lákají nové tváře pomocí pořádání náborů, distribucí letáků do škol, vylepováním plakátů, tvořením webových stránek, reklamou na facebooku, v tisku a pomocí osobních kontaktů. Marila Příbram (fotbal) láká také reklamními spoty na kabelové televizi.
- 5. Hledisko důvodů nejčastějších ztrát.** Na otázku, kdy mládež opouští sportovní činnost, dotazovaní nejčastěji uvedli, že při přechodu na SŠ nebo na VŠ (5/10). To může souviset s pubertou, popřípadě s úbytkem volného času, který musí jedinec věnovat studiu. Na otázku, z jakého důvodu nejčastěji jedinci opouštějí sportovní činnost, odpověděli 4 shodně, že z důvodu lenosti nebo neochoty pracovat. 3 dotázaní určili jako příčinu období puberty. Další uvedli např. zdravotní potíže nebo rozvod rodičů.
- 6. Ekonomické hledisko.** Ceny jednotlivých sportů se velmi liší. Záleží např. na věku zájemců, na četnosti tréninků, na ceně vybavení a na úrovni, na které chce jedinec aktivitu provozovat. Cena nejlevnějších sportů činí kolem 2 000 Kč ročně, to se většinou týká dětí do 13 let (volejbal, hokej). Nejlevnější ceny sportů pro mládež nad 13 let se pohybují kolem 3 500 Kč. Obecně můžeme mezi levnější sporty řadit americký fotbal, futsal, cheerleading, volejbal. Mezi nákladnější sporty pak řadíme bojové sporty v KBC, tenis, krasobruslení. Celkově nejdražším sportem je krasobruslení. Náklady na tento sport se pohybují mezi 20 000 – 40 000 Kč ročně.
- 7. Hledisko výhod a nevýhod.** Dotazovaní nejčastěji uváděli jako výhodu fyzickou kultivaci, rozvíjení pohybových dovedností nebo lepší kondici. Mezi výhody bylo často řazeno také zvyšování psychické odolnosti nebo ochrana jedince před sociálně patologickými jevy. U výhod kolektivních sportů dotazovaní uváděli vzájemnou spolupráci mezi spoluhráči a umění fungovat v kolektivu. Mezi nevýhody pak shodně patřila zranění, nutnost obětovat svůj volný čas a u některých sportů pak finanční náročnost.

8 ANKETA

Anketa ilustruje způsoby trávení volného času mladých lidí v Příbrami a jejich zkušenosti se sociálně patologickými jevy. Byla realizována metodou dotazníkového šetření. Celkově dotazník zodpovědělo 212 respondentů, z čehož chlapeč tvořili 58% a dívky 42%. V hodnocení byly použity všechny anketní listy. Dotazníky byly distribuovány mezi žáky 8. a 9. tříd ZŠ a 1. a 2. ročníků SŠ. Žáci základních škol tvořili 47%, žáci středních škol 53%. Celkové věkové rozmezí respondentů bylo 13-19 let, přičemž 94% dotazovaných tvořili respondenti ve věku 14-17 let, zbylým 6% respondentům bylo 13, 18 nebo 19 let. Je třeba zmínit, že se nejedná o plnohodnotný statistický výzkum provedený na základě reprezentativního vzorku, ale pouze o anketu, která má spíše doplňující charakter.

Dotazník obsahoval celkem 6 otázek, přičemž jeho první polovina se zabývala volnočasovými aktivitami (druhem zájmové činnosti a frekvencí jejího provozování), druhá polovina zkoumala osobní zkušenosti a vztah respondentů k vybraným sociálně patologickým jevům (kouření cigaret, hraní na výherních automatech, pití alkoholu, rvačky, šikana). Celé znění anketních otázek je uvedeno v příloze č. 3.

Výsledky ankety:

Zájmové činnosti. 85% respondentů uvedlo, že se pravidelně věnuje nějaké zájmové činnosti. Z toho 10% provozuje tuto činnost pouze 1krát týdně, 17% 3krát týdně a 20% 7 nebo vícekrát týdně (viz Graf 1). U dívek byly nejpreferovanějšími zájmovými činnostmi tanec a různé variace aerobních cvičení. U chlapců v tomto směru dominovalo cvičení v posilovně a hraní fotbalu. Sport se celkově ukázal jako nejčastěji provozovaná aktivita. Často uváděnou zájmovou činností bylo také hraní na hudební nástroj.

Alkohol. Osobní zkušenost s alkoholem má 78% respondentů (viz Graf 2). Vůbec, nebo méně často než několikrát za měsíc pije alkohol 59% respondentů, 39% pije alkohol několikrát za měsíc a 2% dotazovaných uvedla každodenní pití alkoholu (viz Graf 3).

Kouření cigaret. Osobní zkušenost s kouřením cigaret má 66% respondentů (viz Graf 2). 76% dotazovaných jsou nekuřáci nebo kouří méně často než několikrát za měsíc, 5% si zapálí cigaretu několikrát za měsíc a 18% kouří denně (viz Graf 3).

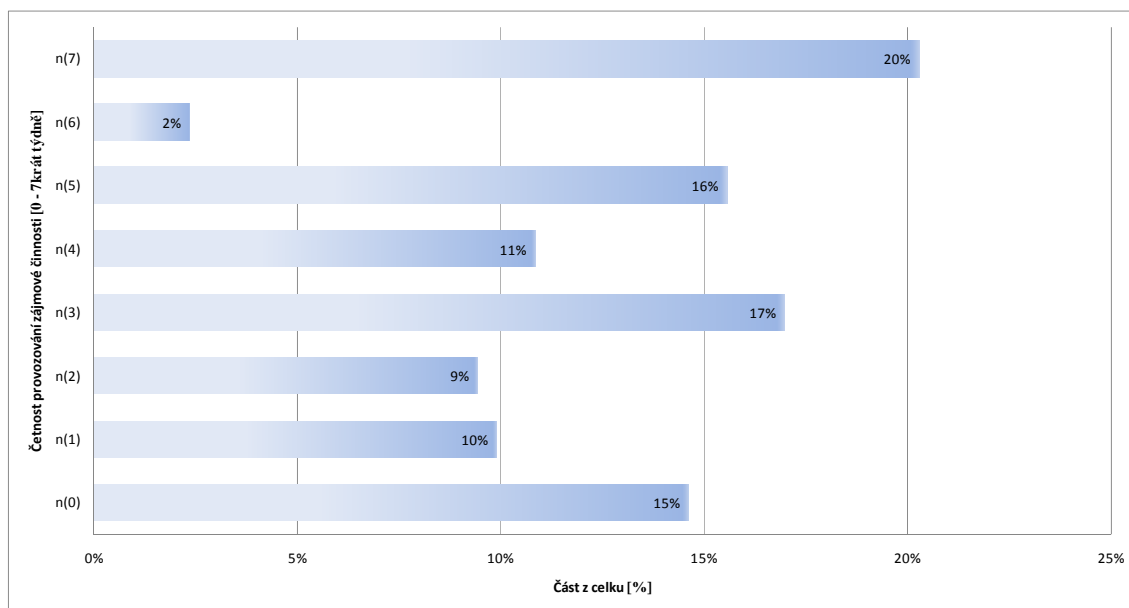
Hraní na výherních automatech. Osobní zkušenost s hraním na výherních automatech má 16% respondentů (viz Graf 2). 98% oslovených hraje na výherních automatech méně často než několikrát měsíčně nebo nehraje vůbec, 1% hraje vícekrát za měsíc, denní hraní uvedlo rovněž 1% respondentů (viz Graf 3). Ačkoliv je zkušenost s automaty prezentována v malé míře, tak je uváděna výhradně respondenty, kteří neuvedli žádnou zájmovou činnost (viz Graf 5).

Rvačky. Osobní zkušenost se rvačkou má 48% dotazovaných (viz Graf 2). 85% respondentů se dostane do rvačky méně často než jednou za měsíc, anebo vůbec, 13% dotazovaných uvádí, že se dostanou do takové situace jednou za měsíc nebo častěji a 2% minimálně jednou týdně nebo častěji (viz Graf 4).

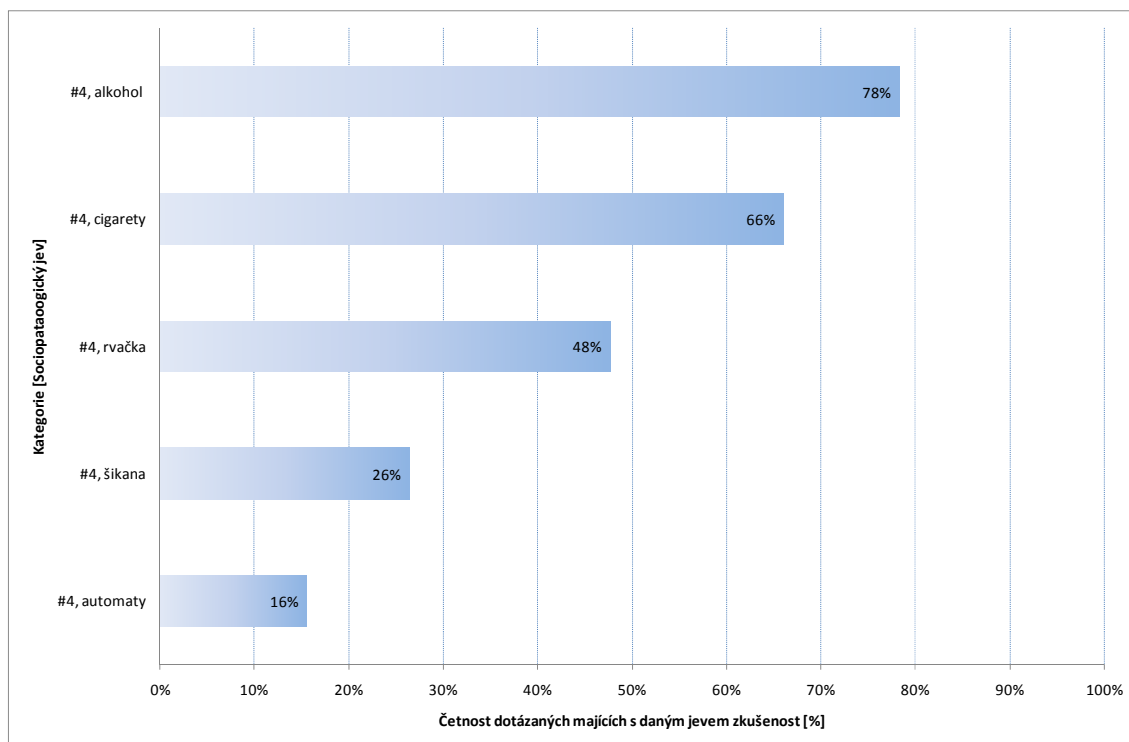
Šikana. Osobní zkušenost se šikanou má 26% dotazovaných (viz Graf 2). Do role oběti nebo iniciátora šikany se dostává méně často než jednou za měsíc nebo se nedostalo nikdy 94% oslovených, 4% se do těchto rolí dostávají jednou nebo vícekrát za měsíc a 1% 1krát za týden nebo častěji (viz Graf 4).

Vliv zájmových činností na sociálně patologické jevy. Hlavním cílem ankety bylo objevit vzájemný vztah mezi zájmovými činnostmi mládeže a sociálně patologickými jevy. Konkrétně se jednalo o potvrzení nebo vyvrácení hypotézy, že se mezi lidmi aktivně zapojenými do určitých zájmových činností nachází méně jedinců se sociálně patologickými návyky než mezi lidmi, kteří volnočasové aktivity nepěstují. V tomto směru můžeme z výsledků ankety vyvodit, že sociálně závadné chování se pohybuje na přibližně stejné úrovni jak u respondentů s pravidelnou zájmovou činností, tak u respondentů, kteří žádnou takovou činnost nemají (viz Graf 5). V tomto grafu sice můžeme sledovat mírně vyšší zkušenosti s jednotlivými jevy u skupiny, která neuvedla žádnou zájmovou činnost, ale pokud budeme brát v úvahu relativně nízký počet respondentů v této skupině (15%), tak jsou tyto rozdíly marginální. Podobně ani četnost provozování jednotlivých aktivit výrazně neovlivňuje výskyt sociálně patologických jevů u našich respondentů (viz Graf 6).

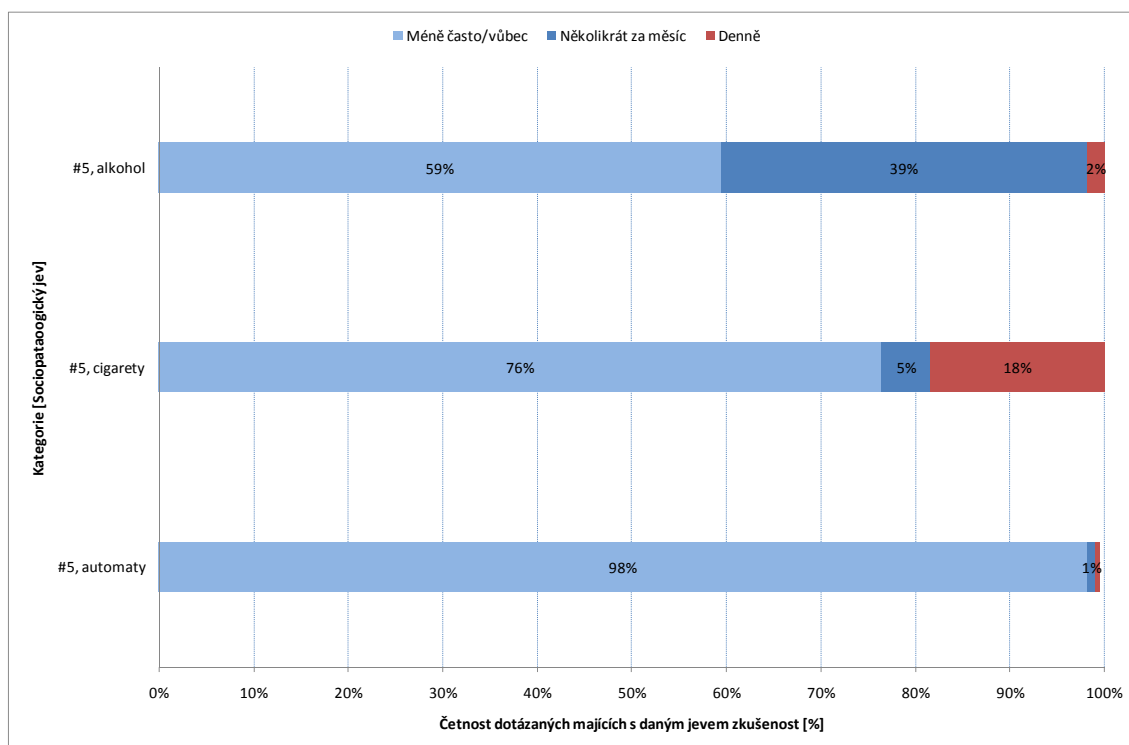
Graf 1: Rozložení sledovaného vzorku podle frekvence provozování zájmových aktivit

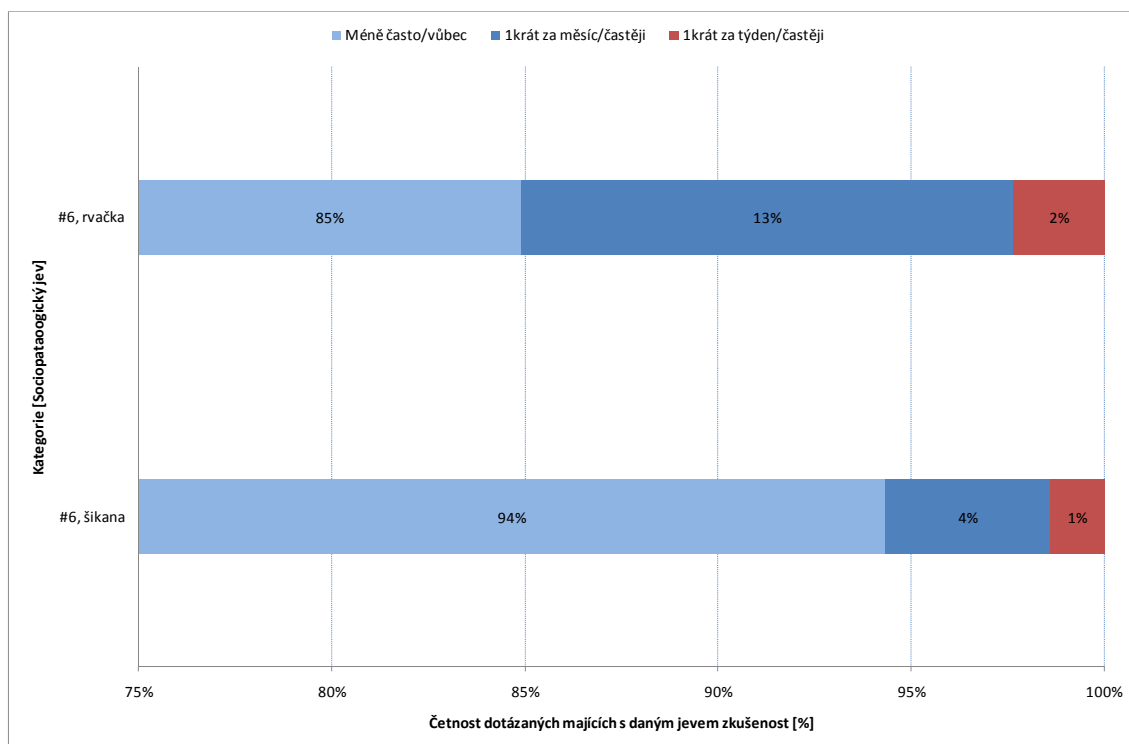
Graf 2: Zkušenost dotázaných s vybranými sociopatologickými jevy

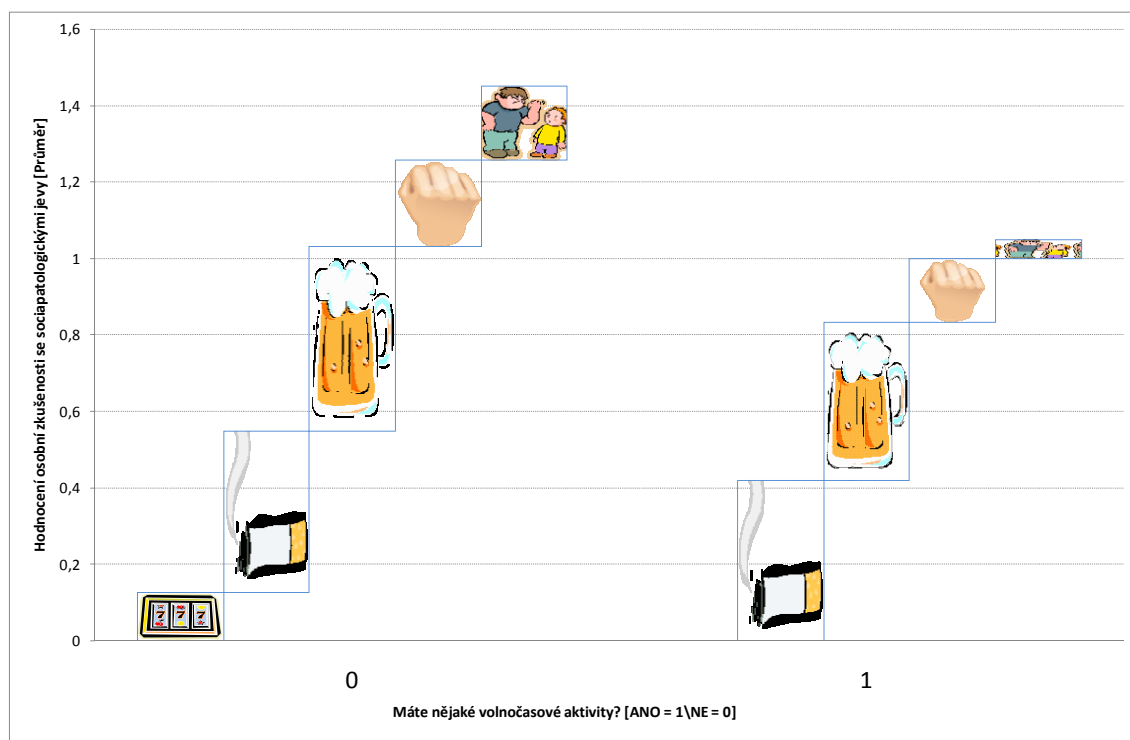
Graf 3: Osobní zkušenost dotázaných s vybranými závislostmi a rovněž četnost výskytu této zkušenosti

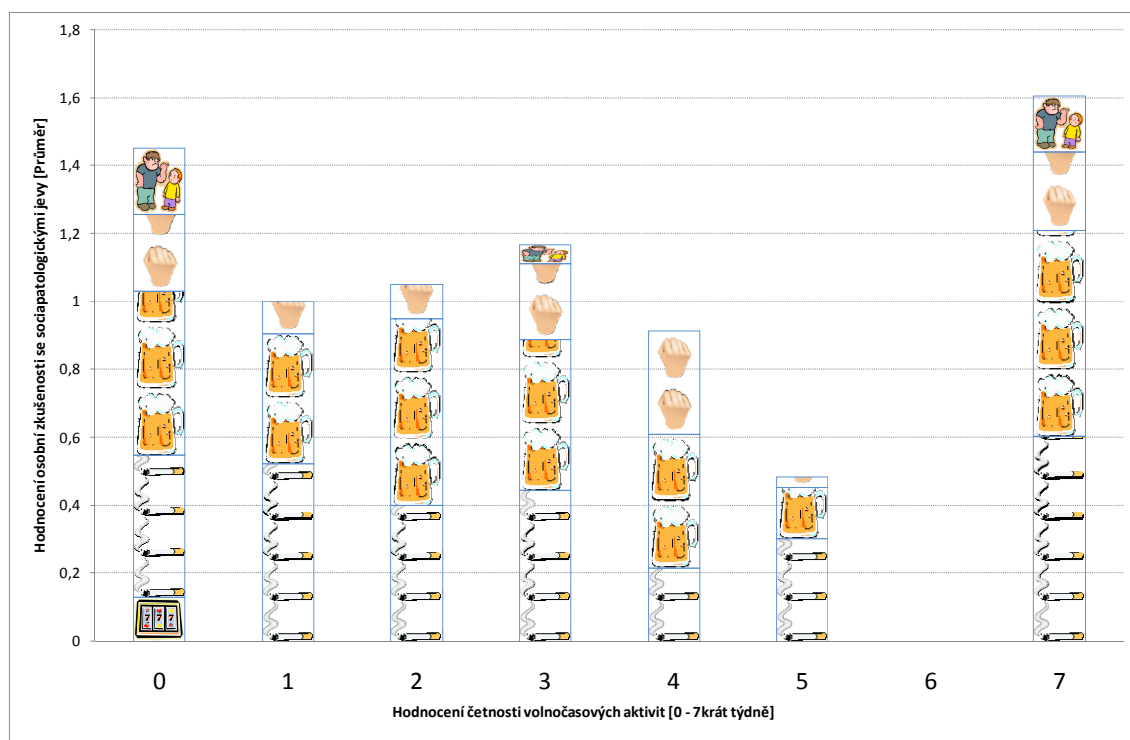
Graf 4: Osobní zkušenost dotázaných s vybranými poruchami chování a rovněž četnost výskytu této zkušenosti

Graf 5: Závislost zkušenosti dotázaných s vybranými typy sociopatologického chování na faktu zda uvedli, že se věnují, či nevěnují zájmovým činnostem

Graf 6: Závislost zkušenosti dotázaných s vybranými typy sociopatologického chování na frekvenci provozování volnočasových aktivit

ZÁVĚR

V první části práce jsme definovali sociálně patologické jevy jako obecně nežádoucí, negativní společenské jevy, které jsou charakteristické podstatnou odchylkou od některé sociální normy. Nastavení hranic těchto norem v zásadě vymezuje to, co je společností považováno za normální a co už nikoliv. Tyto normy se ve společnosti liší především mírou tolerance k daným jevům a vybudovanými mechanismy, které dodržování norem kontrolují.

Za společensky nežádoucí jevy považujeme např. sebevraždnost, alkoholismus, prostituci, rozvodovost, všechny typy závislostí, agresivitu apod. Právě zmíněné závislosti nebo agresivita představují v současnosti velké nebezpečí, a to hlavně u mládeže. Hrozí totiž, že tyto jevy začnou být vnímány jako nevyhnutelná součást moderního životního stylu mladých lidí a naší kultury obecně. Proto je třeba, aby těmto problémům společnost věnovala dostatečnou pozornost. Na rozvoji sociálně nežádoucího chování se podílí velké množství faktorů, které mohou mít biologický, psychologický a samozřejmě i sociální původ. Nejdůležitějším faktorem ovlivňujícím mládež se jeví být výchovné prostředí, tedy hlavně rodina, její funkčnost a s tím související tvorba hodnotového systému. Nejefektivnějším způsobem při boji s těmito jevy se zdá být prevence.

Klíčové preventivní opatření spatřujeme ve vhodném využití volného času. Kvalitní trávení volného času urychluje rozvoj obecných i specifických vlastností jedince, rozhoduje o rozvoji talentu, o naplnění potřeb a zájmů a na druhé straně tlumí tendence k negativnímu sociálnímu zrání. Je zřejmé, že využívání volného času odráží ekonomické, sociální i politické poměry ve společnosti a že způsob jeho trávení je základním ukazatelem životního stylu. Na utváření zdravého životního stylu mládeže má největší vliv sociální prostředí. Zvláště silný je vliv rodičů, ti představují pro své potomky vzory. Proto je důležité, aby tyto vzory měly pozitivní charakter. Můžeme konstatovat, že rodiny, které nejeví zájem o to, jak dítě tráví svůj volný čas, neplní dobře svou výchovnou funkci. Tyto a podobné nedostatky pouze zvyšují riziko, že se jedinec dostane do vlivu nežádoucí vrstevnické skupiny. Tyto party bez smysluplné volnočasové náplně jsou nejzávadnějším podhoubím pro rozvoj závislostí a poruch chování.

Jako konkrétní sociálně závadné jevy byly pro tuto práci zvoleny některé vybrané závislosti, jako je kouření, gambling nebo drogové závislosti. Práce také řeší vybrané poruchy chování jako agresivitu nebo deviantní chování. Tyto jevy byly zvoleny na základě časté asociace veřejnosti, která s nimi dnešní mládež často spojuje.

Ať už se jedná o užívání drog, patologické hráčství nebo agresivní chování, je zřejmá provázanost těchto jevů s celou řadou rizik, která mládež ohrožují. Gambling je charakteristický tím, že se časem vyvíjí stále k hlubší a hlubší závislosti a potřeba hrát přetrvává i na úkor sociálních, materiálních a rodinných hodnot. Co se týká užívání návykových látek, nejčastějším lákadlem, kterému mládež podléhá, je alkohol. Bývá to první droga, kterou mladý člověk vyzkouší. Dominantní pozici ve vztahu mládeže k alkoholu zaujímá životní styl rodiny a způsob konzumu alkoholu rodičů jakožto identifikačních vzorů. Mírně pozitivní trend sledujeme u kouření. Přestože se užívání tabáku těší mezi mladými velké oblibě, tak počty kuřáků u nás spíše klesají, což je zásluha především zdravého životního stylu, který se v poslední době stává stále modernějším. K získání a k rozvíjení vzorců agresivního chování může dojít v rámci působení rodiny nebo jiných sociálních skupin, jako jsou např. vrstevnické party. Významný je i vliv společnosti a celého jejího systému, zejména pak médií. Pro agresivní chování bývá charakteristickým prostředím škola či školní kolektiv. Nejčastěji se hovoří o specifické formě agrese, o šikaně, která bývá praktikována v třídním kolektivu. Poslední dobou se však stáváme svědky i agrese zaměřené na učitele, zvířata nebo na věci. Projevem naposledy zmíněného je pak delikventní chování, které může v horším případě vyústit i v kriminální činnost.

Celkový trend evidovaného sociálně závadného chování dětí a mládeže v Příbrami je od roku 2006 klesající. Nejproblémovější skupinou zjištěných negativních jevů jsou majetkové činy, které zahrnují hlavně krádeže. Další výraznější skupinou často páchaných činů jsou činy násilné, které však nedosahují ani polovičních hodnot oproti první skupině. Můžeme konstatovat, že hodnoty zjištěných trestných skutků, přestupků a poruch chování mládeže se v Příbrami pohybují na přijatelné úrovni. Je však důležité podotknout, že není znám počet případů, které se stanou, aniž by byly zaevidovány. Tento fakt uvedené informace značně zkresluje.

Můžeme říci, že Město Příbram se snaží být v otázkách prevence a řešení sociálně patologických jevů dětí a mládeže co nejaktivnější. Do většiny svých projektů zapojuje neziskové organizace, které s Městem Příbram spolupracují. To vytváří dojem provázanosti a snahy situaci ve městě stále zlepšovat. Tento dojem posiluje i jedna ze základních priorit koncepce prevence kriminality na léta 2009-2011 nazvaná „Děti a mládí“, která se soustředila hlavně na využití volného času dětí a mládeže a na efektivnější spolupráci jednotlivých subjektů při práci s problémovou mládeží. To bylo realizováno prostřednictvím velkého množství projektů.

Výchozím nástrojem pro základní školy je tvorba tzv. Minimálního programu prevence sociálně patologických jevů. Garantem jeho vypracování i realizace je školní metodik prevence. Většina škol má tento program zpracován velmi kvalitně. Při naplňování programu dochází k časté spolupráci s většinou iniciativ, které ve městě působí a které často své služby školám samy nabízejí. V této problematice je činná řada neziskových organizací. Jednou z nich je Centrum primární prevence Magdaléna, které realizuje dlouhodobý preventivní program pro žáky 2. stupně základních škol v Příbrami. „Magdaléna“ také organizuje semináře pro střední školy. Pro děti ze znevýhodněného sociálního prostředí funguje ve městě Nízkoprahové zařízení Bedna, které bezplatně poskytuje svým klientům útočiště a prostor pro trávení volného času. Občanské sdružení ITYTAKY se snaží v Příbrami rozvíjet dobrovolnickou činnost. Dobrovolníci nabízejí mladým lidem ze sociálně znevýhodněného prostředí možnost společného trávení volného času.

Z hlediska možností volnočasových aktivit mládeže se jeví být Město Příbram na dobré úrovni. V Příbrami funguje celá řada organizací, které nabízejí volnočasové vyžití, tím pádem je zde možnost vybírat z celé škály aktivit. Cenová dostupnost jednotlivých aktivit je různá. Zatímco kroužky v Domě dětí a mládeže nebo v Q-klubu mohou zájemce stát jen 700 Kč ročně, tak např. cena některých sportů se může ročně vyšplhat až na desítky tisíc korun. Přestože se sportovní kroužky jeví jako ideální varianta trávení volného času, tak často v jejich neprospěch hovoří příliš vysoká cena.

V anketě provedené dotazníkovým šetřením na základních a středních školách v Příbrami jsme zjistili, že poměrně velká část mládeže (85%) z celkového vzorku provozuje pravidelně nějakou zájmovou činnost. Nejčastěji udávané volnočasové aktivity žáků a studentů měly sportovní charakter, který se dále profiloval podle pohlaví respondentů. Dívky nejčastěji preferují tanec a různé typy aerobního cvičení, u chlapců dominuje cvičení v posilovně a hraní fotbalu.

V oblasti sociálně patologických jevů jsme sledovali osobní zkušenost respondentů s vybranými nežádoucími jevy. Nejvíce dotazovaných má osobní zkušenost s alkoholem, druhé v pořadí je kouření cigaret, následují rvačky, šikana a hraní na výherních automatech. Dále jsme sledovali četnost výskytu zmíněných jevů. Denní výskyt byl nejčastěji uváděn u kouření cigaret (18%). Téměř půlka respondentů uvedla, že několikrát za měsíc pije alkohol a poměrně velká část respondentů (15%) uvedla, že se 1krát za měsíc nebo častěji dostane do rvačky.

V oblasti vlivu zájmových činností na sociálně patologické jevy jsme na základě zkoumaného vzorku zjistili, že se sociálně závadné chování pohybuje na přibližně stejné úrovni jak u respondentů s pravidelnou zájmovou činností, tak u respondentů, kteří žádnou takovou činnost nemají. U respondentů bez zájmových činností sice můžeme sledovat mírně vyšší zkušenosti s jednotlivými jevy, ale pokud budeme brát v úvahu relativně nízký počet respondentů v této skupině, tak jsou tyto rozdíly marginální. Podobně ani četnost provozování jednotlivých aktivit výrazně neovlivňuje výskyt sociálně patologických jevů u našich respondentů. Zajímavou anomálií je výskyt hraní na výherních automatech, které můžeme pozorovat výlučně u respondentů, kteří neuvedli žádnou zájmovou činnost.

K závěrům vyplývajících z výsledků ankety je třeba zmínit, že se nejedná o plnohodnotný statistický výzkum na základě reprezentativního vzorku. Závěry tedy mají spíše doplňující charakter a není možné je zobecňovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BARTLOVÁ, S. *Sociální patologie*. Brno : Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1998. 53 s. ISBN 80-7013-259-0.
2. BUTSCHKY, M. F. et al. Smoking without nicotine delivery decreases withdrawal in 12-hour abstinent smokers. *Pharmacology, biochemistry and behavior*. 1995, č. 50, s. 91-96. Podle FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha : Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
3. CSÉMY, L. *Evropská studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD)*. Praha : Úřad vlády České republiky, 2009. 171 s. ISBN 978-80-87041-94-9.
4. DUMAZEDIER, J. Volný čas. *Sociologický časopis*, 1966, č. 3, s. 443. Podle HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
5. FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha : Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
6. GOODYER, P. *Drogy a teenageři*. Praha : Slovanský dům, 2001. 162 s. ISBN 80-86421-44-9.
7. GROMNICA, R. *Kapitoly z pedagogiky pro střední školy*. Ostrava : Montanex, 2010. 157 s. ISBN 978-80-7225-326-5.
8. HIRSCHI, T. *Causes of Delinquency*. Berkeley : California Press, 1969. 309 s. ISBN 0-7658-0900-1. Podle MUNKOVÁ, G. *Sociální deviace*. Praha : Karolinum, 2001. 134 s. ISBN 80-246-0279-2.
9. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
10. HUDEČEK, J. *Hodnotové orientace v motivační sféře osobnosti*. Praha : Academie, 1986. Podle TURČEK, K. *Psychopatologické a sociálně-patologické prejavy u dětí a mládeže*. Bratislava : Iris, 2000. 133 s. ISBN 80-89018-06-8.

11. HUGHES, J., R., HIGGINS S., T., HATSUKAMI, D. *Effects of abstinence tobacco: a critical review*. Podle KOZLOWSKI, L., T. et al. *Research advances in alcohol and drug problems*. New York : Plenum publishing corporation, 1990, s. 317-398. Podle FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha : Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
12. KAPR, J. *Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny*. 2. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství. Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 1994. 116 s. ISBN 80-85850-03-6.
13. KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. et al. *ČLOVĚK – PROSTŘEDÍ – VÝCHOVA. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno : Paido, 2001. 199 s. ISBN 80 7315-004-2.
14. LORANSKIJ, D., N., ed. a SCHMIDT, W., ed. *Mezinárodní terminologický slovník zdravotní výchovy: Společná publikace Ústavů zdravot. výchovy SSSR, NDR, BLR, MLR, PLR, SFRJ, ČSSR*. Praha : Ústav zdravotní výchovy, 1982. 117 s.
15. MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha : Grada, 2009. 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.
16. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.
17. MOHAPL, P. *Úvod do psychologie nemoci a zdraví*. Olomouc : UP, 1992. s 71. Podle KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. et al. *ČLOVĚK – PROSTŘEDÍ – VÝCHOVA. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno : Paido, 2001. 199 s. ISBN 80 7315-004-2.
18. MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. Brno : MSD, 2008. 194 s. ISBN 978-80-7392-069-2.
19. MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2001. 104 s. ISBN 80-210-2511-5.
20. MUNKOVÁ, G. *Sociální deviace*. Praha : Karolinum, 2001. 134 s. ISBN 80-246-0279-2.

21. NASTALLY, B a DIXON, M. Adolescent gambling: current trends in treatment and future directions. *International journal of adolescent medicine health*, 2010, s. 95-111. Podle NEŠPOR, K. et al. *Jak překonat hazard. Prevence, intervence a léčba*. Praha : Portál, 2011. 160 s. ISBN 978-80-262-0009-3.
22. NEŠPOR, K. et al. *Jak překonat hazard. Prevence, intervence a léčba*. Praha : Portál, 2011. 160 s. ISBN 978-80-262-0009-3.
23. NEŠPOR, K. et al. *Jak zůstat fit a předejít závislostem*. Praha : Portál, 1999. 120 s. ISBN 80-7178-299-8.
24. NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha : Portál, 2007. 176 s. ISBN 978-80-7367-267-6.
25. NEŠPOR, K. *Středoškoláci o drogách, alkoholu, kouření a lepších věcech*. Praha : Portál, 1995. 128 s. ISBN 80-7178-086-3.
26. NOVÁK, M. et al. *O kouření*. Praha : Avicenum, 1980. 163 s. Podle TURČEK, K. *Psychopatologické a sociálně-patologické prejavy u dětí a mládeže*. Bratislava : Iris, 2000. 133 s. ISBN 80-89018-06-8.
27. ONDREJKOVIČ, P. et al. *Sociálna patológia*. 2. vyd. Bratislava : Veda, 2001. 310 s. ISBN 80-224-0685-6.
28. PARK, S. et al. Prevalence, clinical correlations, comorbidities and suicidal tendencies in pathological Korean gamblers: results from the Korean epidemiologic catchment area study. *Soc psychiatry psychiatr epidemiol*, 2010. 621-629. Podle NEŠPOR, K. et al. *Jak překonat hazard. Prevence, intervence a léčba*. Praha : Portál, 2011. 160 s. ISBN 978-80-262-0009-3.
29. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
30. POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A. *Patologické závislosti*. Brno : Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2000. Podle MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. Brno : MSD, 2008. 194 s. ISBN 978-80-7392-069-2.
31. SAK, P. *Proměny české mládeže. Česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha : Petrklíč, 2000. 291 s. ISBN 80-7229-042-8.

32. SOCHŮREK, J. *Úvod do sociální patologie*. Liberec : Technická univerzita v Liberci. Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky, 2009. 186 s. ISBN 978-80-7372-448-1.
33. TURČEK, K. *Psychopatologické a sociálně-patologické prejavy u dětí a mládeže*. Bratislava : Iris, 2000. 133 s. ISBN 80-89018-06-8.
34. UCTENHAGEN, A. *Risikofaktoren und schutzfaktoren: eine übersicht*. Podle UCTENHAGEN, A., ZIEGLGÄNSBERGER W. (eds). *Suchtmedizin: konzepte, strategien und therapeutisches management*. Munich : Urban & Fischer Verlag, 2000, s. 195-198. Podle FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha : Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
35. VOGT, I. *Risikoperoiden im lebenszyklus*. Podle UCTENHAGEN, A., ZIEGLGÄNSBERGER W. (eds). *Suchtmedizin: konzepte, strategien und therapeutisches management*. Munich : Urban & Fischer Verlag, 2000, s. 221-215. Podle FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha : Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
36. VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2002. 154 s. ISBN 80-244-0337-4.
37. WINKLER, J., PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1997. Podle FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha : Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
38. International Social Survey Programme 2007: Leisure Time and Sports (ISSP 2007). Podle MAŘÍKOVÁ, H. et al. *Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe*. Praha : Slon, 2010. 446 s. ISBN 978-80-7419-025-4.
39. Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize. Praha : Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky, 1992. Podle FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha : Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.

Elektronické zdroje

1. *BK Příbram. Oficiální portál bruslařského klubu Příbram* [online]. 2012 [cit. 12. 3. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.bkpribram.tym.cz/index.php?page=main>>.
2. *DDM Příbram. Oficiální portál domu dětí a mládeže Příbram* [online]. 2012 [cit. 14. 3. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ddmpribram.kvalitne.cz/krouzky.htm>>.
3. *Europa. Oficiální portál evropské unie* [online]. 2011 [cit. 7. 12. 2011]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/health/tobacco/policy/index_cs.htm>.
4. FÁRA, M. et. al. *Koncepce prevence kriminality města na léta 2009-2011* [online]. Příbram : Město Příbram, 2008. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.
5. FÁRA, M. et. al. *Koncepce prevence kriminality města na léta 2012-2015* [online]. Příbram : Město Příbram, 2011. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <<http://www.pribram.eu/document.php?obrid=17449>>.
6. FÁRA, M. et. al. *Městský program prevence kriminality na rok 2012* [online]. Příbram : Město Příbram, 2012. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.
7. FÁRA, M. et. al. *Městský program prevence kriminality na rok 2011* [online]. Příbram : Město Příbram, 2011. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.
8. FÁRA, M. et. al. *Městský program prevence kriminality na rok 2010* [online]. Příbram : Město Příbram, 2010. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.
9. FÁRA, M. et. al. *Městský program prevence kriminality na rok 2009* [online]. Příbram : Město Příbram, 2009. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.
10. FÁRA, M. et. al. *Městský program prevence kriminality na rok 2008* [online]. Příbram : Město Příbram, 2008. [cit. 2. 3. 12]. Dostupný z WWW: <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.

11. *ITYTAKY, občanské sdružení. Výroční zpráva za rok 2010* [online]. 2012 [cit. 3. 2. 2012]. Dostupný na WWW: <<http://www.itytaky.cz/pages/vyrocnizpravy>>.
12. KARNIK S, et al. *Disruptive Behaviors: Conduct and Oppositional Disorders in Adolescents*. Adolescent Medicine Clinics, 2006, č.1, s. 97-114. Podle THEINER, P. Poruchy chování u dětí a dospívajících. *Psychiatrie pro praxi* [online]. 2007, roč. 8, č. 2 [cit. 25.1 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2007/02/09.pdf>>.
13. *Magdaléna, o.p.s. Prevence a léčba drogových závislostí* [online]. 2012 [cit. 3. 2. 2012] Dostupný z WWW: <<http://www.magdalena-ops.cz/index.php?c=prod&detail=92>>.
14. *Město-Příbram. Oficiální portál města Příbram. Hodnotící zpráva o plnění Koncepce prevence kriminality města na léta 2009-2011*. [online]. 2011 [cit. 2. 3. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.mesto-pribram.cz/document.php?obrid=17448>>.
15. *Ponton, občanské sdružení NZDM Bedna. Závěrečná zpráva za období 1. 1 – 31. 12. 2010* [online]. 2012 [cit. 3.2 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ponton.cz/download/2011/04/Z%C3%81V%C4%9ARE%C4%8CN%C3%81-ZPR%C3%81VA-2010-textov%C3%A1-%C4%8D%C3%A1st.pdf>>.
16. *Quido. Oficiální portál Q-klubu Příbram* [online]. 2012 [cit. 14. 3. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.quido.cz/cinnost.html>>.
17. THEINER, P. Poruchy chování u dětí a dospívajících. *Psychiatrie pro praxi* [online]. 2007, roč. 8, č. 2 [cit. 25.1 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2007/02/09.pdf>>.
18. *Tisková zpráva: 22. 2. 2012: Rozhovor se starostou o prevenci kriminality do roku 2015* [online]. 2012 [cit. 2. 3. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.pribram.eu/index.php?vid=1829>>.
19. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS) - Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10, I. díl - Tabelární část)* [online]. 18.12 2008 [cit. 25. 1. 12]. Dostupný z WWW: <<http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>>.

Jiné zdroje

1. BARÁK, A., fotbalový trenér mládeže v FK Příbram, FK Příbram, 27. 3. 2012.
2. DATEL, P., trenér družstva amerického fotbalu Bobcats Příbram, Bobcats Příbram, 12. 2. 2012.
3. FÁRA, M., manažer prevence kriminality pro město Příbram, Městská policie Příbram, 17. 2. 2012.
4. HÁJEK, J., trenér HFK Příbram, 12. 2. 2012.
5. HRALA, M., trenér mládeže v HC Příbram, 29. 2. 2012.
6. CHARYPAROVÁ, J., trenérka krasobruslení v BK Příbram, BK Příbram, 17. 2. 2012.
7. CHRASTINA, S., místostarosta Sokola Příbram, Sokol Příbram, 15. 2. 2012.
8. JERLING, D., trenér bojových sportů v KBC Příbram, kancelář KBC Příbram, 14. 2. 2012.
9. PETERKA, M., manažer Volejbalového oddílu Příbram, 20. 2. 2012.
10. TISAROVÁ, M., trenérka Cheerleaders Bobcats, 16. 2. 2012.
11. ŠNAJDR, V., trenér v Tenisové škole Příbram, Tenisová škola Příbram, 14. 2. 2012.

SEZNAM PŘÍLOH

1. Kritéria hodnocení vybraných zájmových aktivit v Příbrami, která byla použita jako otázky pro řízené rozhovory s vybranými zástupci sportovních organizací.
2. Odpovědi vybraných zástupců sportovních organizací, které byly získány v řízených rozhovorech.
3. Anketní otázky použité v dotazníku s názvem „Vliv zájmových činností mládeže v Příbrami na sociopatologické jevy“.
4. Nabídka potencionálních volnočasových aktivit v Příbrami.

Příloha č. 1

Kritéria hodnocení vybraných zájmových aktivit v Příbrami

1. Pro jaké věkové kategorie jsou zřizovány tréninky (kurzy)? (např. žáci do 14 let, kadeti do 18 let, junioři do 21 let apod.)
2. Kolik jedinců navštěvuje tréninky (kurzy) v jednotlivých kategoriích? (např. v kategorii kadetů dochází na trénink 12 lidí apod.)
3. Kolik ročně přichází do mládežnických kategorií nových členů? Je tento trend v posledních letech spíše rostoucí, nebo klesající?
4. Jak je možné nově nabyté dovednosti uplatnit? Do jakých soutěží jsou kategorie přihlašovány? (např. mistrovství ČR, krajský přebor apod.)
5. Jak funguje nábor nových sportovců (členů)? (kdy a kde je možné se zapojit a za jakých podmínek) Používáte speciální program, kampaň, reklamu apod.?
6. Máte přehled, kdy nebo z jakého důvodu nečastěji mládež tuto zájmovou činnost opouští? (s příchodem na SŠ, v období puberty aj.)
7. Jak vysoké jsou náklady na člena? (cena kurzu, členské příspěvky, potřebná výbava, hrazení dopravy na utkání, závody nebo na jiné akce nebo jiné náklady spojené s touto aktivitou) Lze cenu kurzu, popřípadě jiné povinné příspěvky rozdělit do více splátek? (platit pololetně, čtvrtletně nebo jiným způsobem)
8. Uvedl(a) byste nějaké výhody a nevýhody toho, když se člověk rozhodne tomuto koníčku věnovat?

Příloha č. 2

BK Příbram (bruslařský klub)

Otázky zodpověděla Jitka Charyparová, trenérka krasobruslení v BK Příbram.

1. BK pořádá kurzy (zahrnují 8 lekcí) již pro děti od 4 let. Tréninky probíhají pro kategorie: nováčci pro děti ve věku 5-7 let, nejmladší žactvo pro děti ve věku 8-10 let, mladší žactvo pro děti ve věku 11-12 let, žactvo v rozmezí 13-15 let, junioři do 19 let a senioři nad 19 let.
2. V kurzech bruslení je v současnosti 80 dětí. V kategoriích nováčci - ml. žactvo je 18 dětí, v kategorii žactvo 5, junioři jsou 4 a seniorů je 12.
3. V posledních třech letech – mírný pokles. Letos je zájem naopak vyšší.
4. Děti soutěží v pohárových soutěžích ČKS, na jejichž základě se nominují na MČR a Přebor ČR. Dále se účastní mezinárodních soutěží.
5. Nové tváře BK láká prostřednictvím plakátů, webových stránek, článků a osobních kontaktů. Děti se pak zapojují do kurzů v předem stanovených termínech po zaplacení kurzovného.
6. Nejčastější ztráty jsou v období puberty a při přechodu na VŠ.
7. Cena kurzu je 600 Kč za 8 lekcí. Měsíční příspěvky členů činí 1 100 Kč (platí se 12krát ročně). Náklady na závody činí 450 Kč za startovné + trenér + doprava. Výbava na 1 sezónu se skládá ze dvou závodních šatů kolem 3 500 Kč + boty s bruslemi v ceně asi 11 000 Kč. Dále pak KB pořádá v létě týdenní soustředění, které stojí 10 000 Kč. Po dohodě je možné vytvořit individuální splátkový kalendář.
8. Mezi výhody řadíme široký záběr pohybových dovedností. Pro dívky rozhodně jeden z nevhodnějších. Nevýhodou je vysoká finanční náročnost.

Bobcats Příbram (tým amerického fotbalu)

Otázky zodpověděl Petr Datel, trenér Bobcats Příbram.

1. Juniorská liga 15 až 19, seniorská liga 17 a výš.
2. Dohromady 35 lidí, z toho 22 juniorů, zbytek starší.
3. Trend se snižuje, zájem je každý rok nižší.

4. Česká juniorská liga (nejvyšší v ČR). Seniorská liga.
5. Bobcats mají během roku několik větších náborů, které dopředu propagují formou letáků a prezentací na některých školách. Jinak může kdokoliv kdykoliv přijít na trénink a zapojit se.
6. Velká náročnost, protože americký fotbal hodně bolí.
7. Členské příspěvky činí pro seniory liga 5 000 Kč na rok, pro juniory 2 500 Kč. Vybavení každý hráč dostane. Příspěvky jde rozdělit do více splátek. Ale pravidlo je, že musí být zaplacený do začátku sezony.
8. Americký fotbal je jeden z nejvíce kolektivních sportů na světě, všichni jsou závislí na výkonu druhých. Má i své minusy – hráč musí umět snášet bolest.

HC Příbram (hokejový klub)

Otázky zodpověděl Martin Hrala, trenér mládeže v HC Příbram.

1. Tréninky jsou od 4 do 18 let v kategoriích žáci, mladší dorost, starší dorost.
2. V každé kategorii je 15-20 žáků.
3. Každoročně cca 15 zájemců.
4. Soutěž přípravek, žákovská liga a liga mladšího a staršího dorostu.
5. Nábor funguje 3x týdně na zimním stadionu.
6. Obvykle s příchodem na SŠ.
7. Dle věkové kategorie (1 000-10000 Kč ročně). Platí se měsíčně.
8. Jedná o jeden z nejpopulárnějších sportů na světě. Sportovní vyžití, zdraví, kondice.

HFK Příbram (futsalový tým)

Otázky zodpověděl Jan Hájek, trenér HFK Příbram.

1. Junioři: 15-18 let.
2. Mládežnická družstva jsme založili před letošní sezonou, takže nemohu odpovědět.
3. Máme 2 družstva v 1. lize.

4. Regionální tisk, letáky ve školách, Facebook, webové stránky klubu, vzhledem k tomu, že sezona je poměrně krátká (listopad-únor), zapojit se lze hlavně v prvních dvou měsících tréninků (září, říjen), později už je začlenění složitější z důvodu sevíčování různých herních situací apod.
5. Bez ohledu na věk (15-18) to je většinou z důvodu vlastní neochoty docházení na tréninky a nechut' sám sobě něco dokázat.
6. Členský příspěvek 500 Kč/sezona, 20 Kč/trénink, halová obuv a chrániče. Ano, placení příspěvků záleží na individuální domluvě.
7. Jde o rychlý, atraktivní sport, při kterém na vás neprší, nesněží, neběháte v blátě a kalužích, poznáte nové kamarády, získáte fyzickou kondici. Nevýhodou může pro někoho být, že tomu musíte obětovat trochu svého volného času.

Cheerleaders Bobcats (tým roztleskávaček)

Otázky zodpověděla Michaela Tisarová, trenérka Cheerleaders Bobcats.

1. Junior (12-15 let) a Senior (od 16 let).
2. Junior 15 členů, Senior 25 členů.
3. V posledních letech je množství nových členů vyšší. Ročně 15 nových členů.
4. Mistrovství ČR, Mistrovství Evropy, otevřené soutěže po celém světě.
5. Výlep letáků na veřejné plochy, na nástěnky ZŠ a SŠ, reklama na Facebooku.
6. Největší ztráty jsou v pubertě a v maturitních ročnících.
7. Roční příspěvky činí 3 000 Kč a slouží k pokrytí pronájmu tělocvičny, startovné a cesty na soutěže platí každý zvlášť. Lze platit měsíčně, čtvrtletně, najednou.
8. Cheerleading je sport spojující prvky baletu, tance, gymnastiky a něco navíc. Důležitou výhodou je, že pokud se člověk věnuje cheerleadingu naplno, nemá čas na alkohol, drogy, popř. další prokletí tohoto století. Nevýhodou je, že se cheerleading řadí mezi nejnebezpečnější sporty, pokud se během tréninku nesoustředíte, může dojít ke zranění.

KBC Příbram

Otázky zodpověděl Daniel Jerling, trenér a boxer v KBC Příbram.

1. Věkové kategorie nejsou u bojových sportů příliš relevantní, jde spíše o technickou vyspělost a váhovou kategorii. Tréninky jsou zřizovány pro 2 skupiny zájemců. První skupina jsou děti ve věku kolem 6-13 let a druhá skupina jsou dospělí. Mezi dospělí jsou řazeni všichni ostatní. Je potřeba zdůraznit, že toto dělení je velmi individuální, tzn. rozdělení je především podle výkonnosti, vyspělosti a šikovnosti.
2. Děti dochází pravidelně sportovat 10-15 a dospělých kolem 20.
3. V posledních letech je to více méně podobné. Jedná se o nárazové příchody v době velkého náboru v září, kdy přijde kolem 40 lidí, kteří však nevydrží a na konci roku jich zbude 5-7.
4. Členové KBC mají možnost jezdit na republikové turnaje, kde zápasníci sbírají body. Na základě bodů je pak nominace 8 lidí na MČR. Soutěží se v kategoriích box, kickbox, lowkick, K1 a fullcontact. Rozdělení je podle váhových kategorií.
5. Na začátku školního roku KBC vždy organizuje velký nábor. Jinak je možné zapojit se kdykoliv během roku po osobní domluvě s některým z trenérů.
6. Pro většinu začínajících je hlavním důvodem k zanechání činnosti její náročnost. Jde o technicky velmi náročný sport a dosáhnout určité technické úrovně je poměrně dlouhý a náročný proces, během něhož to většinu zájemců přestane bavit.
7. Jedinec si zde může zvolit, kolikrát týdně chce trénovat. Nejméně to jde dvakrát týdně (400 Kč), třikrát týdně (500 Kč) nebo čtyřikrát týdně (600 Kč). V KBC není individuální splátkový plán běžný, ale po domluvě by jej bylo možné zřídit.
8. Výhoda je stejná jako u jakéhokoli jiného koníčku, protože pokud ho člověk má, tak vyplňuje jeho volný čas, což je důležité pro to, aby nedocházelo k rozvoji nežádoucích jevů (bezcílné potulování, záškoláctví, zkoušení drog, apod.). Co se týká nevýhod, tak lidé často hovoří ve spojitosti s bojovými sporty o zranění, pravdou je, že fotbalisté, volejbalisté, basketbalisté, hokejisté apod. bývají zraněni častěji než boxeři.

FK Marila Příbram

Otázky zodpověděl Antonín Barák, trenér mládeže v FK Příbram.

1. Kategorie přípravek od 5-11 let, žáci od 12-15 let, dorost 16-19 let a muži. Od příští sezony zahájí nově soutěž juniorek od 20-23 let.
2. Mladší přípravky 12-16 dětí, starší přípravky 14-18 dětí, mladší žáci 22-24 hráčů, starší žáci 18-20 hráčů, dorosty 18-20 hráčů.
3. Každý rok nabíráme okolo 15 malých dětí, dále se doplňuje každý ročník o 2-3 hráče (20-30 hráčů). Trend je určitě klesající z mnoha důvodů.
4. Přípravky – okresní přebor + meziokresní soutěž (nejvyšší možná soutěž pro danou kategorii), žáci – žakovská liga (nejvyšší soutěž), mladší dorosty – česká liga (nejvyšší soutěž), starší dorost – česká liga (druhá nejvyšší soutěž).
5. Nábory malých, pětiletých dětí děláme v květnu. Trenéři si hráče doplňují poté do svých týmů individuálně. Na nábory využíváme média (noviny, kabelová televize), dále náborové letáky pro školky.
6. Určitě je to při rozvodu rodičů (stoupající trend). Dále je to v dorosteneckém věku a při přechodu z dorostu do mužů.
7. Členské příspěvky jsou u přípravek 600 Kč měsíčně, u žáků 500 Kč, ml. dorost 400 Kč a st. dorost 200 Kč měsíčně. Týmy mají klubem hrazené trenéry, dopravy na utkání autobusy, pronájmy tělocvičen, bazénu, atletického tunelu, posilovny. Dále mají hrazeny dresy, míče, materiální pomůcky a startovné na turnajích. Příspěvky se hradí měsíčně.
8. Výhod je mnoho. Děti se učí lásce ke sportu. Učí se chovat v kolektivu, kamarádství. Budují svou psychickou i fyzickou odolnost. Trénují a posilují svou vůli a morální vlastnosti. V současnosti využití volného času.

Sokol Příbram

Otázky zodpověděl Svatopluk Chrastina, místostarosta Sokola Příbram.

1. Možnost pohybových aktivit pro zájemce bez ohledu na jejich věk.
2. Sokol navštěvuje 125 žáků, 196 dívek, 17 dorostenců, 20 dorostenek, 125 mužů a 179 žen.
3. Každoročně přichází cca 50 nových členů. Trend je rostoucí.

4. Župní přebor, krajský přebor, celostátní soutěže, mistrovství republiky, mezinárodní soutěže.
5. Prostřednictvím webových stránek, vývěsky, ústního podání.
6. Nejčastěji při přechodu na střední školy, popřípadě přechod do sportovních oddílů.
7. 1 050 Kč členské příspěvky. Oddílové až 6 000,- Kč ročně. Členské přísp. nelze dělit. Oddílové ano.
8. Zajišťuje všestranný rozvoj těla.

Tenisová škola Příbram

Otázky zodpověděl Vilém Šnajdr, trenér mládeže v Tenisové škole Příbram.

1. V současné době jsou tréninky organizovány pro děti ve věku od 5 do cca 14 let, což by podle stanov Českého tenisového svazu znamenalo kategorie minitenis (5-7 let), babytenis (8-9 let), mladší žáci (10-12 let), starší žáci (13-14 let).
2. V kategoriích minitenis a babytenis dochází do každé kolem 30 dětí. V kategorii mladších a starších žáků trénuje v každé kategorii kolem 20 dětí.
3. Co se týká počtu nových členů z řad mládeže, tak to lze odhadovat na 15-20. Vzhledem k tomu, že s mládeží začala Tenisová škola pracovat nedávno (asi před 2 lety), tak je tento trend rostoucí.
4. Nabyté dovednosti lze uplatnit buď na turnajích jednotlivců (od okresní až po republikovou úroveň), nebo v soutěžích družstev (ty jsou organizovány Středočeským tenisovým svazem). Vítězové oblastních soutěží družstev pak postupují na přebor republiky.
5. Nábor nových členů probíhá prakticky celoročně (viz kontakt na www.tenispribram.cz). Dále vyvěšujeme letáky na základní a mateřské školy. Zároveň také uveřejňujeme inzeráty v týdeníku Periskop.
6. Mládež opouští tento sport nejčastěji v období přechodu na SŠ. Zvláště to platí v dívčích kategoriích.

7. Měsíční cena při skupinovém tréninku 2x týdně činí 900 Kč. Členské příspěvky jsou 500 Kč ročně. Účastníci mají možnost si v době tréninku zdarma zapůjčit tenisovou raketu. V případě, že se klient chce tenisu věnovat závodně, jsou pak náklady samozřejmě několikanásobně větší. Samozřejmě lze platit i jiným způsobem. V tomto směru vychází Tenisová škola klientů maximálně vstříc.
8. Výhodou je, že na svěřence je v rámci tréninku přenášena zodpovědnost, např. při samostatných úkolech, což pak zužitkuje v životě. Tenis je vhodný i třeba jako doplňkový sport. Děti mohou mít náplň prakticky každý víkend v podobě možnosti absolvovat turnaje. Nevýhodami jsou jednostranná zátěž pro tělo a finanční náročnost v momentě, kdy se člověk rozhodne tomuto sportu věnovat více.

Volejbal Příbram

Otázky zodpověděl Miroslav Peterka, manažer Volejbalového oddílu Příbram.

1. Děti 6-9 let, mladší žáci 9-14 let, starší žáci 14-16 let, kadeti 16-18 let, junioři 18-20 let.
2. V současné době 33 dětí, 33 mladších žáků, 9 starších žáků a 19 juniorů a kadetů, kteří nyní trénují dohromady.
3. Nejvíce zájemců je z řad těch nejmladších. Potom jim to buď vydrží, anebo nevydrží. V posledních dvou letech je charakter vzestupný.
4. Minivolejbal pro nejmenší, žáci se účastní českého poháru a mistrovství republiky. Kadeti a junioři hrají nejvyšší soutěže, tj. extraliga kadetů a extraliga juniorů.
5. Všechny dostupné cesty. Reklama na školách, plakáty, vyhlášení náborů na zápasech extraligy.
6. Zdravotní potíže, nechů pracovat, nezájem.
7. Příspěvky činí pro kategorii dětí 1 500 Kč, pro žáky 2 000 Kč a pro starší kategorie 3 000 Kč. Každý potřebuje sálovou obuv (asi 1 000 Kč). Příspěvky lze platit dle vlastní potřeby.
8. Výhody: inteligentní hra, není kontaktní, je to akční a atraktivní sport. Nevýhody: určitá důležitost fyzických předpokladů, jako je výška.

Příloha č. 3

Věk: muž/žena(zakroužkujte)

Otázky:

1. Věnujete se pravidelně nějaké zájmové činnosti? (odpovězte ANO/NE)

.....

2. Uveďte, o jakou činnost se jedná. (odpovídejte v případě, pokud byla vaše odpověď na otázku č. 1 ANO)

.....

3. Uveďte, jak často se této činnosti věnujete. (odpovídejte v případě, pokud byla vaše odpověď na otázku č. 1 ANO)

.....

4. Zaškrtněte, se kterými z níže uvedených aktivit a situací máte osobní zkušenost?

Kouření cigaret ...

Rvačka ...

Hraní na výherních automatech ...

Šikana ...

Pití alkoholu ...

5. Zaškrtněte, jak často se věnujete těmto aktivitám.

	Denně	Několikrát za měsíc	Méně často/vůbec
Kouření cigaret			
Hraní automatů			
Pití alkoholu			

6. Zaškrtněte, jak často se ocitnete v těchto situacích.

	Jednou za týden a častěji	Jednou za měsíc a častěji	Méně často/vůbec
Rvačka			
Šikana			

Příloha č. 4

Nabídka potencionálních volnočasových aktivit dětí a mládeže v Příbrami

FITNESS

- AEROBIK & POWER STUDIO BÁRA, www.volny.cz/studiobara
- Bosu, aerobik Lucie Fousková, www.aerobik.wz.cz
- Sport studio Takis, www.sport-studio.cz
- Fitness Ježek, www.fitnessjezek.cz
- Oxygen, s. r. o., www.oxygensport.cz
- Poweryoga a pilates, Marcela Altová, www.poweryoga.tym.cz
- Fit klub Eva, www.fitclubeva.ic.cz
- Be fit energy klub, www.befitclub.cz

BOJOVÉ SPORTY

- Aikido, Taekwon-Do, www.euatk.cz
- JUDO Příbram, www.judopribram.cz
- MU SA DO, škola sebeobrany - TILIUS, o. s., provozovatel klubu MU SA DO, www.tilius.cz
- KBC Příbram, www.kbcpribram.cz
- Krav maga – KAPAP Příbram, www.kravmaga-kapap.cz

KOLEKTIVNÍ SPORTY

- Bobcats Příbram (americký fotbal), www.bobcats.cz
- Bobcats cheerleaders – roztleskávačky, www.bobcatscheer.unas.cz
- Extraligový tým Amasoma Příbram, Softballový klub, www.amasoma.xf.cz
- FC Marila Příbram, www.fkpribram.cz
- Futsalový klub, tel: 318 639 639
- HC Příbram (hokejový klub), www.hcpribram.cz
- SK Cetos Příbram – SPORTOVNÍ KLUB, www.skcetos.wz.cz

- SK Spartak, www.skspartak.cz
- TJ Amasoma, www.amasoma.xf.cz
- Volejbalový oddíl Příbram, www.volejbal.pb.cz

AUTO-MOTO

- Automotoklub, www.autoklubpb.wz.cz
- Rally sport klub Příbram, tel. 318 635 564
- RC auto club Příbram, RCA Bengii, www.bengii.cz

OSTATNÍ SPORT

- ATOL klub Příbram – potápěčský klub, www.atol.pb.cz
- Bruslařský klub, www.bkpribram.tym.cz
- Cykloklub Příbram, Jiří Wimmer, www.ckwindoorspribram.cz
- Klub tanečního sportu, tel. 318 631 807
- Plavecký klub, www.pkpribram.cz
- Ski areál Příbram - Lyžařský svah Padák, www.skipribram.cz
- Table HC Stiga Game
- Teniscentrum Příbram, www.tenispribram.cz
- TJ Baník Příbram
- TJ Sokol Příbram, www.sokolpribram.cz
- TJ Žežice
- SDH Březové Hory, www.hasici.brezove-hory.cz
- SDH Příbram I, www.hasicipribram.cz

UMĚLECKY ZAMĚŘENÉ AKTIVITY

- Divadelní soubor Skalka
- Divadelní společnost Půlnoc, www.pulnoc.eu
- Fotoklub Uran, www.fotokluburan.cz
- Chráněný sbor Codex Temporis, www.codextemporis.cz
- Jezata - všetaneční kroužek, www.jezata.cz

- Komorní pěvecký sbor Mistra Jakoubka ze Stříbra, www.jakoubci.unas.cz
- Příbramský dětský sbor, 1. ZUŠ A. Dvořáka, tel. 318 624 104
- Taneční škola Dohnal Dancing, www.volny.cz/tsdohnal

OSTATNÍ AKTIVITY

- ALVA šachový oddíl
- Český kynologický svaz, tel. 318 628 457
- Český rybářský svaz, www.rybaripribram.ic.cz
- Junák - Svaz skautů a skautek ČR (1. středisko Hiawatha Příbram), www.hiawathapb.golemssoftware.cz
- Klub dětí a mládeže, www.ddmpribram.kvalitne.cz
- Klub filatelistů
- Klub vojenské historie, www.kvhpribram.webgarden.cz
- Kynologický klub Příbram, www.kynologickyklub-pribram.cz
- Pionýrské centrum
- Q-klub Příbram, www.quido.cz
- Royal Rangers - 19. přední hlídka Royal Rangers v Příbrami, www.rrpribram.webnode.cz